

Studia Christiana

Vol. 6

© Centrum pre štúdium kresťanstva. Všetky práva vyhradené.

Pri citovaní prosíme dodržať autorské práva jednotlivých autorov a uvádzať zdrojovú publikáciu.

All published work, regardless of the medium in which it was published, is considered by law to be copyrighted by the author. It is important that all such articles and references to them be attributed to the author and source.

Svätý Vojtech – svätec, doba a kult

Jaroslav Nemeš, Rastislav Kožiak et al.

Bratislava : Chronos

2011

Svätý Vojtech – svätec, doba a kult

St. Adalbert – Saint, Era and Cult

Vydalo

Vydavateľstvo Chronos v Bratislave

*v spolupráci s Centrom pre štúdium kresťanstva
v edícii Studia Christiana, vol. 6*

2011 Bratislava

© Jaroslav Nemeš, Rastislav Kožiak et al.

Autori: Dániel Bagi, Ivan Gerát, Miroslav Glejteľ, Rastislav Kožiak, Richard Marsina, Vincent Múcska, Imrich Nagy, Jaroslav Nemeš, František Oslanský, Tomasz Ossowski, Jakub Pátek, Beáta Pinterová, Anna Pobóg-Lenartowicz, Eva Veselovská

Texty z poľštiny preložila Gabriela Zaťková (3.1, 3.2 a 4.3)

Recenzenti:

prof. PhDr. Ján Lukačka, PhD.

PhDr. Ján Steinhübel, CSc.

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja
na základe zmluvy č. APVV-0016-07

Vychádza za podpory vedeckého grantu VEGA č. 1/0628/08: Svätý Vojtech.
Hagiografické legendy o svätom Vojtechovi

© Chronos

Gondova 2, 818 01 Bratislava, Slovakia

Fotografia na obale knihy: *Sv. Vojtech na gotickom krídlovom Oltári Panny Márie (okolo r. 1485) z Kostola sv. Heleny v Arnutovciach*. Zdroj: Institut für Realienkunde des Mittelalters und der frühen Neuzeit, Zentrum Mittelalterforschung, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Krems an der Donau. Ďakujeme dr. Elisabeth Vavra a dr. Františkovi Oslanskému.

ISBN 978-80-89027-35-4

OBSAH

1 Úvod

<i>(Rastislav Kožíak)</i>	9
---------------------------------	---

2 Svätý Vojtech a Uhorsko

2.1 Sv. Vojtech a Ostrihom <i>(Richard Marsina)</i>	11
2.2 O misii Bruna z Querfurtu v Uhorsku <i>(Vincent Múcska)</i>	23

3 K počiatkom svätovojteškého kultu

3.1 Najstaršie Životy sv. Vojtecha. Vitae s. Adalberti <i>(Anna Pobóg-Lenartowicz)</i>	33
3.2 Sv. Vojtech v ranom stredoeurópskom dejepisectve <i>(Dániel Bagi)</i> ...	55
3.3 Obrazová legenda v Hnezdne – reprezentácia osobnej identity sv. Vojtecha <i>(Ivan Gerát)</i>	63
3.4 Svätovojtešský kult v Cáchach v stredoveku <i>(Jaroslav Nemeš)</i>	75

4 K vývoju svätovojteškého kultu v stredoveku a novoveku

4.1 Kult sv. Vojtecha a Slovensko v stredoveku <i>(František Oslanský)</i>	89
4.2 Kult sv. Vojtecha v ostrihomskej liturgickej tradícii. O immarcescibilis rosa <i>(Eva Veselovská)</i>	110
4.3 Sermones de sancto Adalberto v poľskom stredovekom kazateľstve <i>(Tomasz Ossowski)</i>	140
4.4 Sv. Vojtech v ikonografickej skladbe cirkevnej pečate v Ostrihomskej arcidiecéze <i>(Miroslav Glejtek)</i>	149
4.5 Kult Piatich svätých bratov a jeho vybrané prejavy v barokovej maľbe 18. storočia <i>(Jakub Pátek)</i>	159

5 Sv. Vojtech v modernej historiografii

5.1 Sv. Vojtech na dvore kniežaťa Gejzu v maďarskej a slovenskej historiografii <i>(Beáta Pinterová)</i>	171
5.2 Obraz sv. Vojtecha v modernej maďarskej historiografii <i>(Imrich Nagy)</i>	177

6 Záver

<i>(Rastislav Kožíak)</i>	187
---------------------------------	-----

Pramene a literatúra

Archívne pramene	189
Edície prameňov	190
Monografie a zborníky	196
Štúdie a články	203

Register

Miestny register	215
Menný register	221

4.2

Kult sv. Vojtecha v ostrihomskej liturgickej tradícii

O immarcescibilis rosa

Ostrihomská liturgická tradícia

Ranostredoveké Uhorsko sa ako nový štátny útvar formoval a konsolidoval koncom 10. storočia.⁵² Prvý uhorský kráľ Štefan I. (997 – 1038) vytvoril základnú cirkevnú organizáciu krajiny.⁵³ Okolo roku 1000 založil v Ostrihome arcibiskupstvo a zriadil niekoľko biskupstiev.⁵⁴ Počas svojej vlády Štefan I. podporoval zakladanie kláštorov, farností, škôl, menoval nových biskupov, vydal zákonník, ktorý tvoril základ štátnej správy a zaručil pre cirkev slobodu. Každých desať osád malo na vlastné trovy postaviť kostol a venovať mu dve poplužia poľa a dostatočný počet služobníkov na jeho obrábanie. Kráľ prispel výbavou pre kňaza a diecézny biskup mal získať kňaza a zaobstaráť bohoslužobné knihy.⁵⁵ Prvá významná listina, ktorá svedčí o vytváraní Ostrihomskej kapituly ako o samostatnom právnom subjekte pochádza z roku 1156.⁵⁶ Ostrihomský arcibiskup Martirius v nej so súhlasom kráľa Gejzu II. poskytol kanonikom majetok desiatkov zo 70 lokalít (najmä Nitriansky, menej Hontiansky, Tekovský a Ostrihomský komitát). Dovtedy žili kanonici spoločne s arcibiskupom spôsobom kláštornej komunity zo spoločného majetku.⁵⁷ Z tohto roku pochádza i ďalšia listina arcibiskupa Martiria, ktorá je zároveň najstaršou písomnou zmienkou z nášho územia o zabezpečení kostola bohoslužobnými knihami pre obec Bratka (Tekov). Vydal ju pri príležitosti vysviacky zemepanského kostola, ktorý dal postaviť istý Eusidinus.⁵⁸ Svetský donátor sa postaral nielen o hmotné vybavenie kostola ale aj o bohoslužobné knihy.⁵⁹ Patrocínium Panny Má-

⁵² MARSINA, Richard. Nitrianske biskupstvo a jeho biskupi od 9. do polovica 13. storočia. In *Historický časopis*, 1993, roč. 41, č. 5-6, s. 530-540.

⁵³ MÚČSKA, Vincent. O prvých uhorských biskupstvách. In *Historický časopis*, 2003, roč. 51, č. 1, s. 3-22; OSLANSKÝ, František. Sídlná ostrihomska kapitula a stredoveké Slovensko. In *Historické štúdie*, 1993, roč. 34, s. 34-53.

⁵⁴ KNAPPEK, Ludevít. *Obsadzovanie uhorských biskupstiev od konca 10. do začiatku 14. storočia so zvláštnym zreteľom na pápežské zásahy a postavenie uhorských kráľov*. Bratislava 1934, s. 32, pozn. 4.

⁵⁵ KOVÁČ, Dušan et al. *Kronika Slovenska 1*. Bratislava : Fortuna Print, 1998, s. 111. GYÖRFFY, György. *König Stephan der Heilige*. Budapest; Gyormaendröd : Corvina, 1988, s. 129. Zaobstaranie liturgických kníh obsahuje §1 II. Knihy zákonov kráľa Štefana. Prvé liturgické knihy, používané v stredovekom Uhorsku, boli prinesené misionármi zo západu.

⁵⁶ Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae I, č. 81, s. 78.

⁵⁷ OSLANSKÝ, Sídlná ostrihomska kapitula, s. 36-37.

⁵⁸ Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae I, č. 82, s. 79-80.

⁵⁹ V listine sa uvádzajú knihy: (...) *plenarium unum deauratum, missale unum, nocturnale unum, psal-*

rie a zároveň patrocínium sv. Vojtecha jednoznačne uvádza až kanonická vizitácia, pochádzajúca až z obdobia o vyše dve storočia neskôr.⁶⁰ Od čias sv. Štefana bolo stredoveké Uhorsko pod patronátnou ochranou Panny Márie.⁶¹ V listoch pápeža Gregora VII. sa síce objavuje myšlienka o Uhorsku, ako o krajine, ktorú sv. Štefan komendoval sv. Petrovi. V čase reformných pápežov išlo ale o presvedčenie podriadenosti Uhorska Rímu.⁶²

V stredovekom Uhorsku bola liturgická tradícia sekulárnej cirkvi rozdelená do dvoch veľkých centier. Najstarším a hlavným cirkevným centrom krajiny bol Ostrihom. Pod toto arcibiskupstvo spadalo šesť diecéz (Jáger, Ráb, Pátkostolie, Vacov, Vesprím, Nitra), niekoľko kolegiálnych kapitúl (medzi najdôležitejšie patrili kapituly sv. Juraja a sv. Tomáša v Ostrihome, sv. Martina v Bratislave, sv. Martina na Spiši) a významné farské kostoly niektorých kráľovských miest (napr. Pešť, Budín).⁶³ Južnejšie teritória stredovekého Uhorska patrili pod správu arcidiecézy v Kaloči (Čanáď, Veľký Varadín, Sedmohradsko, Záhreb, Srijem).

V počiatkoch utvárania cirkevných inštitúcií ranostredovekého Uhorska zohrávalo veľkú úlohu niekoľko prúdov. Z misijnej činnosti, ktorá ovplyvnila základné budovanie a formovanie cirkevných tradícií Uhorska, vyniklo pôsobenie niekoľkých osobností – Pruna (Prunwalda) zo St. Gallenu, Bruna z Querfurtu, sv. Vojtecha, Radla, Astrika-Anastázia a sv. Gerarda.⁶⁴ Formovanie ranostredovekej uhorskej cirkvi značne ovplyvnili taktiež myšlienky veľkých benediktínskych kláštorov Sankt Gallen a Monte Cassino.⁶⁵ György Györffy vyslovuje presvedčenie, že na základe zachovaných liturgických kníh prelomu 11. a 12. storočia je zrejmý fakt, že bohoslužobné formuláre, radenie sviatkov *propria de sanctis* a preberanie sviatkov lokálnych patrónov, svedčí o jasnom pôvode uhorskej liturgie. Rukopisy dokumentujú silný vplyv z Porýnia, pričom veľkú úlohu mohli zohrať liturgia kolínskeho arcibiskupstva a arcibiskupstva v Trevíre.⁶⁶ Mimoriadnej úcte sa tešili lokálni svätci zo St. Gallen a z Mohuča (Gallus, Othmar, Martin),⁶⁷ čo taktiež poukazuje na

terium unum, graduale unum. In Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae I, č. 82, s. 80.

⁶⁰ Z roku 1157 pochádza síce listina kráľa Gejzu II., v ktorej sa spomína *ecclesia s. Adalberti*. Nič bližšie o kanonikoch a kapitule sa v nej ale neuvádza. OSLANSKÝ, Sídelsná ostrihomska kapitula, s. 37; Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae I, č. 83, s. 81.

⁶¹ *Legenda maior (Sancti Stephani Regis): Regredientibus adversariis, ubi sanctus respectu miserationis dei se visitatum interelligens, Christo sueque genitrici terre prostratus gratias egit, cuius se cum regni provisione tutamini precibus assiduis commendavit (...).* SZENTPÉTERY, Emericus (ed.). *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum I.* Budapestini: Academia Litter. Hungarica; Societate Hist. Hungarica, 1937, s. 390.

⁶² MÚCSKA, Vincent. *Uhorsko a cirkevné reformy 10. a 11. storočia.* Bratislava: Stimul, 2004, s. 32.

⁶³ *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/B Strigonium (Sanctorale).* Ed. Andrea Kovács. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2006, s. 18.

⁶⁴ SZÁNTÓ, Konrád. *A katolikus egyház története I.* Budapest: Vigilia Kiadó, 1984. GYÖRFFY, König Stephan, s. 61-76, 112-113.

⁶⁵ GYÖRFFY, König Stephan, s. 130-131.

⁶⁶ *Mimoriadny vplyv nemeckej oblasti v rámci budovania repertoáru dokladá napr. analýza používajúcich sekvenčí Spišského graduálu Juraja z Kežmarku, ktorý obsahuje spolu 68 stredovekých sekvenčí. Z nich až 40 pochádza z Nemecka (18 z 10. storočia, 10 z 11. storočia, 9 z 12. storočia, 1 zo 14. storočia). 16 sekvenčí pochádza z Francúzska, 3 z Anglicka, 1 z Talianska, 2 z Čiech a 6 sekvenčí pochádza z Uhorska. AKIMJAK, Amantius - ADAMKO, Rastislav - BEDNÁRIKOVÁ, Janka (eds.). *Spišský graduál Juraja z Kežmarku (1425).* Ružomberok: Katolícka univerzita, 2006, s. 77.*

⁶⁷ *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/B Strigonium (Sanctorale).* V rámci 24 reprezentatívnych rukopisov, dokumentujúcich ostrihomský rítus, obsahuje napr. officium

neprehliadnuteľnú úlohu týchto dvoch oblastí pri budovaní liturgických zvyklostí uhorskej cirkvi.⁶⁸

Liturgická tradícia Ostrihomu bola teda jasne vybudovaná na základoch západnej liturgie.⁶⁹ Počas pontifikátu pápeža Gregora VII. (1073 – 1085) sa objavili snahy o unifikáciu liturgie podľa Ríma v celoeurópskom meradle, no napriek tomu faktu sa v jednotlivých liturgických tradíciách objavuje množstvo špecifických prvkov (najmä liturgia hodín – modlitby oficiá, ktorá poskytovala obrovské možnosti partikulárnosti).⁷⁰

Základy uhorského (ostrihomskeho) liturgického kalendára možno rekonštruovať na základe zachovaných liturgických rukopisov rôzneho charakteru od konca 11. storočia. Medzi najstaršie rukopisy ranostredovekého Uhorska patria *Hahótsky kódex* (*Sakramentár sv. Margity*, posledná štvrtina 11. storočia, určený pre benediktínske opátstvo Hahót vo Vesprímskej diecéze),⁷¹ *Ostrihomský benediktiónál* (benediktiónál a pontifikál, koniec 11. storočia),⁷² *Hartvikova agenda – Agenda pontificalis* (rituál, vyhotovený pre rábskeho biskupa Hartvika, koniec 11. storočia)⁷³ a *Nitriansky evanjeliár* (benediktínsky lekcionár – Júliusom Sopkom datovaný do 11. storočia, Jaroslav Nemeš ho datuje do tridsiatych rokov 12. storočia, pôvod hľadá v benediktínskom opátstve sv. Jána Krstiteľa v nemeckom Burtscheide).⁷⁴ Okrem spomínaných pamiatok je k dispozícii zachovaný súpis sviatkov, ktorý bol schválený na Sabolčskej synode v roku 1092.⁷⁵ Na základe spomínaných najstarších liturgických rukopisov patrí medzi základné a charakteristické znaky uhorskej liturgie slávenie sviatkov prvých domácich uhorských svätcov, ktorých kanonizácia prebehla v roku 1083 za vlády kráľa Ladislava I. (sv. Svorad-Ondrej a Benedikt, Gerard, Štefan, Imrich). Okrem toho sem patrí skupina svätcov, ktorým bola v ranostredovekom Uhorsku prisudzovaná mimoriadna úcta (sv. Vojtech, Alexius, Václav, Margita, Demeter a Mikuláš).

sv. Martina všetkých 24 kódexov, oficium sv. Othmara cf. 12 a oficium sv. Gallusa cf. 7 rukopisov (4 z nich pochádzajú zo Spiša).

⁶⁸ GYÖRFFY, König Stephan, s. 196.

⁶⁹ Predpokladáme, že aj misijné účinkovanie sv. Vojtecha v ranostredovekom Uhorsku bolo dominantne ovplyvnené zo západného smeru Čáchy – Mohuť a južného smeru Rím – Monte Cassino v duchu benediktínskych princípov.

⁷⁰ MÚCSKA, Vincent. Osobitosti uhorského liturgického kalendára v 11. storočí. In *Nitra v slovenských dejinách*. Ed. Richard Marsina. Martin : Matica slovenská, 2002, s. 181-189.

⁷¹ Univerzitná knižnica Záhreb, MR 126. KNI EWALD, Károly. Hahóti kódex. In *Magyar Könyvszemle*, 1938, roč. 62, s. 97-112.

⁷² Univerzitná knižnica Záhreb, MR 89. KNI EWALD, Károly. Esztergomi benedictionale. In *Magyar Könyvszemle*, 1941, roč. 65, s. 213-231.

⁷³ Univerzitná knižnica Záhreb, MR 165. KNI EWALD, Károly. Hartwich györi püspök Agenda pontificalis-a. In *Magyar Könyvszemle*, 1941, roč. 65, s. 103. Všetky tri spomínané kódexy sa podľa Kni ewalda dostali do Záhrebu pri príležitosti založenia tamojšieho biskupstva Ladislavom I. v deväťdesiatych rokoch 11. storočia.

⁷⁴ *Nitriansky kódex*. Ed. Július Sopko. Martin : Matica slovenská, 1987. NEMEŠ, Jaroslav. *Nitriansky kódex a jeho posolstvo*. Aachen – Óbuda – Nitra. Ružomberok : KU, 2006; ten istý. *Kodex von Neutra. Geistige Erbschaft der italienisch-griechischen Mönche und ihrer Nachfolger von Aachen*. Győr : Palatia, 2007.

⁷⁵ Pre celú krajinu bolo nariadené dodržiavať slávenie určitých cirkevných sviatkov (38. kánon Sabolčskej synody). Podrobnejšie pozri MÚCSKA, Osobitosti, s. 183, pozn. 10. Slávenie sviatku sv. Vojtecha sa ale v synodálnych nariadeniach neobjavuje.

Vykryštalizovaná podoba ostrihomskeho rítu je žiaľ dokumentovaná rukopismi, ktoré väčšinou pochádzajú z konca 15. storočia (iba menšia časť je z 13. storočia, prípadne 14. storočia). Tieto rukopisy a v neskoršom období tlačené knihy reprezentujú ale nepretržitú liturgickú tradíciu od konca 11. storočia. Arcibiskupské sídlo Ostrihom malo vlastnú autoritu inštitúcie s prívlastkom *Primatus*. Z diecéz stredovekého Uhorska, ktoré patrili pod Ostrihom, väčšina dodržiavala zvyklosti Ostrihomu ako *mater et caput omnium ecclesiarum Hungariae*.⁷⁶ Mladšia uhorská cirkevná provincia arcibiskupstva v Kaloči (Kalocsa – *ecclesia Colocensis*) už s Ostrihomom nebola tak zjednotená ani v používaní liturgického a ani hudobného materiálu. Zachované pamiatky z obdobia stredoveku dokumentujú vo väčšej alebo menšej miere ostrihomskú tradíciu (najmä antifonáre a breviáre, obsahujúce liturgiu hodín, svedčia o mnohých typických prvkoch ostrihomskeho rítu), alebo sú ovplyvnené zahraničím (v 14. a 15. storočí sa objavuje napr. na Spiši miešanie ostrihomskej liturgickej tradície s poľskými zvyklosťami krakovského okruhu). Liturgiu ostrihomskeho rítu zachovávajú ale v mimoriadne presnej podobe notované rukopisy z Bratislavy (*Bratislavské antifonáre I-IV*,⁷⁷ *Bratislavský misál I*⁷⁸).

Ostrihomskú liturgiu používali taktiež dve monastické spoločenstvá. Paulínske liturgické rukopisy a tlače dokumentujú ostrihomskú liturgickú tradíciu ešte i v neskorostredovekých rukopisoch a novovekých tlačiach. Napriek nedostatku zachovaných stredovekých liturgických kníh reprezentujú oficiové a bohoslužobné pramene (fragmenty) augustiniánov eremitov taktiež zvyklosti ostrihomskeho rítu.

Komplexný pohľad na štruktúru ostrihomskej liturgickej tradície sprístupňuje dvojdielna edícia *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae V/A a V/B Esztergom/Strigonium (Temporale, Sanctorale)*.⁷⁹ V poradí druhý diel *V/B/Sanctorale* publikuje incipitový katalóg 30 spracovaných rukopisov, ktoré prezentujú stredovekú ostrihomskú liturgickú tradíciu slávenia liturgie hodín (oficium – *proprium de sanctis, commune sanctorum*).⁸⁰ V rámci sanktorálu sa objavuje okolo 150 oficií na sviatky rôznych svätcov. Z toho približne 100 oficií je kompletných. Iba 50 z nich však tvorí integrálnu súčasť reprezentatívneho

⁷⁶ DOBSZAY, László. Introduction. In *Antiphonen. Monumenta Monodica Medii Aevi*. Kasel; Basel : Bärenreiter, 1999, s. 13-34.

⁷⁷ CD-Rom: *Bratislavský antifonár I*, UNESCO – Pamäť sveta, Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta. Red. Dušan Buran - Ľubomír Jankovič - Július Sopko - Eva Veselovská. Martin : Slovenská národná knižnica, 2004; *Bratislavský antifonár II*, UNESCO – Pamäť sveta, Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta. Red. Dušan Buran - Ľubomír Jankovič - Július Sopko. Martin : Slovenská národná knižnica, 2002; *Bratislavský antifonár III*, UNESCO – Pamäť sveta, Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta. Red. Dušan Buran - Ľubomír Jankovič - Július Sopko - Eva Veselovská. Martin : Slovenská národná knižnica, 2005; *Bratislavský antifonár IV*, UNESCO – Pamäť sveta, Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta. Red. Dušan Buran - Ľubomír Jankovič - Július Sopko - Eva Veselovská. Martin : Slovenská národná knižnica, 2007.

⁷⁸ *Missale Notatum Strigoniense ante 1341 in Posonio*. Musicalia Danubiana 1. Eds. Janka Szendrei - Richard Rybáříč. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1982.

⁷⁹ *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. A Preliminary Report*. Eds. László Dobszay - Gábor Prószéký. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1988; *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/A Strigonium (Temporale)*. Eds. László Dobszay - Andrea Kovács. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2004.

⁸⁰ *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/B Strigonium (Sanctorale)*. Ed. Andrea Kovács. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2006.

jadra ostrihomskeho rítu.⁸¹ Oficiové spevy sanktorálu sú rozdelené do troch veľkých skupín:

- 1) Najstaršie oficiá (spred 10. storočia), ktoré sa do ostrihomskej liturgickej tradície dostali z Európy: Sv. Andrej, Sebastián, Agnesa, Obrátenie sv. Pavla (*Conversio s. Pauli*), Hromnice – Obetovanie Pána (*Purificatio BMV*), Agáta, Ján Krstiteľ, Spomienka sv. Pavla (*Commemoratio s. Pauli*), Vavrinec, Narodenie Panny Márie (*Nativitas BMV*), Michal Archanjel, Sviatok Všetkých svätých, Martin, Cecília. Z krátkych oficií sem patria sviatky: Sv. Lucia, Filip a Jakub apoštoli, Nájdenie Svätého Kríža (*Inventio s. Crucis*), Ján a Pavol, Peter a Pavol, Hypolit, Nanebovzatie Panny Márie (*Assumptio BMV*), Štatie Jána Krstiteľa (*Decollatio Joannis Baptistae*), Bricius, Klement, Tiburius, Katedra sv. Petra.
- 2) Prózy alebo rýmované oficiá z 10.-11. storočia, komponované na princípe *series tonorum*: Sv. Mikuláš, Vincent, Gregor, Zvestovanie Panny Márie (*Annuntiatio BMV*), Peter a Pavol (kompletné, doplnené oficium), Margita, Mária Magdaléna, Nanebovzatie Panny Márie (*Assumptio BMV*, doplnené oficium), Augustín, Povýšenie Svätého Kríža (*Exaltatio s. Crucis*), Uršula, Prenesenie ostatkov sv. Vojtecha (*Translatio Adalberti*), Katarína, Dorota. Z krátkych oficií sem patrí oficium sv. Vojtecha.
- 3) Oficiá z 12.-14. storočia: Počatie Panny Márie (*Conceptio BMV*), Tomáš mučeník, Dorota, Ladislav, Navštívenie Panny Márie (*Visitatio BMV*), Anna, kráľ Štefan, Imrich, Alžbeta.

Kult sv. Vojtecha v Uhorsku

Svätý Vojtech bol už dva roky po svojej smrti (23. apríla 997) uctievaný ako svätec v mimoriadne veľkom geografickom priestore Strednej a Západnej Európy (okrem Čiech).⁸² Najmä vďaka mohutnej podpore cisára Ota III. prebehla jeho kanonizácia v roku 999 (pápež Silvester II.). Patrocíniá sv. Vojtecha sa čoskoro objavili v Aachene, Lutychu (zásluhou biskupa Notkera), v Taliansku (Rím, Affila pri Subiacu, s. Alberto pri Ravenne).⁸³ V Poľsku a v ranostredovekom Uhorsku sa stal patrónom hlavných novovznikajúcich cirkevných inštitúcií. Na území Slovenska sa patrocíniá sv. Vojtecha objavujú na západnom a východnom Slovensku. V najnovšom katalógu patrocínií na Slovensku od Viliama Judáka a Štefana Poláčka sa objavuje osem miest a obcí, v ktorých je doložené, prípadne sa predpokladá patrocínium sv. Vojtecha (napr. podľa pečate). Na západnom Slovensku sú to obce Bajtava (okres Štúrovo), Blatné (okres Senec), Dvory nad Žitavou (okres Nové Zámky), Jelšovce (okres Nitra), Kamenín (okres Štúrovo), Vráble (okres Nitra), Žihárec (okres Šaľa).⁸⁴ Na východnom Slovensku bol sv. Vojtech uctievaný

⁸¹ Minimálne 15 kódexov muselo obsahovať dané oficium.

⁸² V Čechách sa kult sv. Vojtech objavuje o niekoľko desiatok rokov neskôr za vlády Břetislava I. (1039).

⁸³ GAWLAS, Slawomir. Der hl. Adalbert als Landespatron und die frühe Nationenbildung bei den Polen. In BORGOLTE, Michael (ed.). *Polen und Deutschland vor 1000 Jahren. Die Berliner Tagung über den „Akt von Gnesen“*. (Europa im Mittelalter. Abhandlungen und Beiträge zur historischen Komparatistik 5). Berlin : Akademie Verlag, 2002, s. 215.

⁸⁴ JUDÁK, Viliam - POLÁČIK, Štefan. *Katalóg patrocínií na Slovensku*. Bratislava : Rímskokatolícka

v Gaboltove, pričom sa traduje, že tadiaľto mohol počas svojej návštevy Uhorska prechádzať (pozri predoslú kapitolu). Svätý Vojtech strávil na našom území pravdepodobne len niekoľko mesiacov.⁸⁵ V novozaložených kláštoroch sa ale usadili jeho žiaci a nasledovníci, ktorí sa okrem Čiech (Břevnov) a Poľska (Międzyrzecz), objavujú v uhorských benediktínskych opátstvách v Pannonhalme a Pécsvárade (prvým opátom bol Astrik).

Svätý Vojtech sa stal hlavným patrónom ostrihomského arcibiskupského chrámu už okolo roku 1000 za panovania sv. Štefana.⁸⁶ V uhorskej liturgii boli slávené dva sviatky sv. Vojtecha: Umučenie sv. Vojtecha (23. apríla)⁸⁷ s oficiom *O immarcescibilis rosa* a sviatok *Translatio Adalberti martyris* (6. novembra) s oficiom *Ad festa pretiosi*.⁸⁸ Spevy ostrihomského rítu na sviatok sv. Vojtecha boli prvý raz publikované u Józsefa Dankóa *Vetus hymnarium ecclesiasticum Hungariae*.⁸⁹

Vo vydaniach najstarších šiestich sekulárnych i monastických antifonárov Jean René Hesbertom *Corpus Antiphonalium* sa ani jedno z oficií sv. Vojtecha nenachádza.⁹⁰ Podobne sa neobjavujú ani v edícii *Analecta Hymnica*, prípadne v digitálnej databáze *Late Medieval Liturgical Offices*.⁹¹

Oficiá oboch sviatkov boli spracované v *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae V/B Esztergom/Strigonium (Sanctorale)*.⁹² V edícii *Analecta Hymnica* (5/31),⁹³ v databáze *Cantus Planus*⁹⁴ a v databáze *Late Medieval Liturgical Offices* (AD21) je publikované officium *Benedic regem cunctorum*. Úplné

Cyrlometodská bohoslovecká fakulta UK, 2009, s. 224. V staršej práci Jána Hudáka sú uvedené štyri patrocíniá v Bajtave, Jelšovciach, Vrábľoch a v Žihárči. Porov. HUDÁK, Ján. *Patrocíniá na Slovensku*. Bratislava : Umenovedný ústav Slovenskej akadémie vied, 1984, s. 343.

⁸⁵ KÚTNIK - ŠMÁLOV, Jozef. *Kresťanský stredovek Slovenska (výber z diela 3)*. Libri Historiae Slovaciae Monographiae VI. Bratislava : Lúč, 2005, s. 69-80, s. 297-299; S. Adalberti Pragensi episcopi et martyris Vita altera auctore Brunone Querfurtensi. In KARWASIŃSKA, Jadwiga (ed.). *Monumenta Poloniae Historica. Series nova – Tomus IV. Fasc. 2*. Warszawa : Państwowe wydawnictwo naukowe, 1969 (Cap. 23, s. 211): *Si potes cum bona licentia, bene; si non, vel fuga fugiens, tempta venire ad eum, qui te desiderio concupiscit Adalbertum tuum*.

⁸⁶ Vo vizitácii Ostrihomskej kapituly z roku 1397, za ktorú niesol zodpovednosť arcibiskupom poverený sibiňský biskup Anton, sa zachovali údaje, že na sviatok sv. Adalberta dostávali ostrihomskí kanonici každoročne z kráľovskej pokladnice 100 hrvien zлата. OSLANSKÝ, Sidelná ostrihomská kapitula, s. 46. KOLLÁNYI (ed.), *Visitatio capituli*, s. 71-106, 239-272; ten istý. *Esztergomi kanonokok*, s. XXIX.

⁸⁷ Svätý Vojtech – narodený okolo roku 956 v Libici, zomrel 23. 4. 997 v Sambii (Fischhausen – Primorsk alebo Elbląg – Elbing), druhý pražský biskup, od 17. 4. 990 benediktínsky mních (rehoľné sľuby zložil v benediktínskom kláštore Panny Márie, sv. Bonifáca a sv. Alexia v Ríme). Pozri SCHAUBER, Vera - SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 170-174.

⁸⁸ V Čechách sa prenesenie ostatkov sv. Vojtecha slávalo 25. augusta. V Poľsku sa sviatky sv. Vojtecha v kalendároch objavujú 23. (24.) apríla, 20. októbra alebo 6. novembra.

⁸⁹ DANKÓ, József. *Vetus hymnarium ecclesiasticum Hungariae*. Budapest : Franklin, 1893, s. 168-170.

⁹⁰ *Corpus Antiphonarium Officii I-IV*. Ed. Jean René Hesbert. Rome : Herder, 1963-1970.

⁹¹ <http://hlub.dyndns.org/projekten/webplek/Cantus/>

⁹² *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/B Strigonium (Sanctorale): Adalbertus martyr*, s. 61, č. 5.0423.0010-5.0423.0640; *Translatio Adalberti martyris*, s. 162-163, č. 5.1106.0010-5.1106.0640. Skrátená internetová verzia je prístupná online na stránke Maďarskej akadémie vied www.zti.hu/earlymusic/cao-ece/cao-ece.html.

⁹³ DREVES, Guido Maria (ed.). *Analecta Hymnica Medii Aevi V. Historiae Rhythmicae*. Leipzig : O.R. Reisland, 1889.

⁹⁴ http://www.uni-regensburg.de/Fakultaeten/phil_Fak_I/Musikwissenschaft/cantus

znenie officia *O immarcescibilis rosa* uverejňuje vo svojej práci *Kult św. Wojciecha na ziemiach polskich* taktiež poľský liturgista Wojciech Danielski (pavlínske breviáre rkp. CzęstPaul 578 a 617).⁹⁵

*Sviatky sv. Vojtecha v kalendároch alebo v propriu sanctorum stredovekých liturgických rukopisov slovenskej proveniencie*⁹⁶ (Tabuľka 1)⁹⁷

⁹⁵ V Poľsku boli uverejnené dve rozsiahle práce k liturgii sviatku sv. Vojtecha: DANIELSKI, Wojciech. *Kult św. Wojciecha na ziemiach polskich w świetle przedtrydenckich ksiąg liturgicznych*. Lublin : KUL, 1997, s. 209-211; PIKULIK, Jerzy. *Święty Wojciech w polskiej muzyce średniowiecznej*. Warszawa : Instytut Wydawniczy PAX, 1996. Kým Pikulik spomína officium *O immarcescibilis rosa* len okrajovo (s. 12), Danielski uverejňuje plný text tohto pôvodne uhorského officia, ktoré sa do Poľska dostalo zásluhou paulínov. V poľských prameňoch sa objavujú spolu až 4 officia na sviatok sv. Vojtecha: *Benedic regem cunctorum, Ad festa pretiosi, Sanctus Adalbertus* (ranné chvály a prvé večery) a *O immarcescibilis rosa*.

⁹⁶ Spracované sú všetky liturgické rukopisy slovenskej proveniencie, publikované Júliusom Sopkom v jeho troch súpisoch, ktoré obsahovali v kalendári sviatkov sv. Vojtecha alebo texty *propria sanctorum* v hlavnom korpuse rukopisu. SOPKO, Július. *Stredoveké latinské kódexy v slovenských knižniciach* Martin : Matica slovenská, 1981; ten istý. *Stredoveké latinské kódexy slovenskej proveniencie v Maďarsku a Rumunsku*. Martin : Matica slovenská, 1982; ten istý. *Kódexy a neúplne zachované rukopisy v slovenských knižniciach*. Martin : Matica slovenská, 1986.

⁹⁷ Poznámky k tabuľke 1:

a/ J. Sopko uvádza údaj, že sviatok *Translatio s. Adalberti* je v kalendári *Bratislavského misálu I* dňa 5. 11. (Pars III, SOPKO, Stredoveké latinské kódexy, s. 49). V pramennej edícii *Missale Notatum Strigoniense ante 1341 in Posonio* (Eds. Janka Szendrei - Richard Rybarič. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1982, s. 105, f. 2r) sa tento sviatok na novembrovom fóliu nenachádza.

b/ *Bratislavský misál II* nemá zachovaný kalendár, liturgiu oboch sviatkov ale misál obsahuje na ff. 195vb a 229va.

c/ Na ff. 282rb začína *Proprium de sanctis patronorum Hungariae* slávením sviatku sv. Vojtecha.

d/ Texty na sviatok sv. Vojtecha sú uvedené na dvoch miestach. V rámci hlavného corpusu sakramentára je sviatok sv. Vojtecha (f. 73r) uvedený pred sviatkom sv. Juraja (f. 73v). V kalendári je sv. Juraj pred sv. Vojtechom. V záverečnej časti sakramentára (f. 137r) sa opäť objavuje *Adalberti epi. et mr.* Tzv. *Žaltár kanonika Blázia* OSZK Clmae 128 obsahuje invokáciu sv. Vojtecha v rámci litánií (ff. 112vb-133va).

e/ J. Sopko uvádza sviatok *Translatio s. Adalberti* v kalendári 5. 11. SOPKO, Stredoveké latinské kódexy slovenskej proveniencie v Maďarsku a Rumunsku, s. 43. Egon Jávor uverejňuje kalendáre bratislavských misálov A-G so slávením sviatkov sv. Vojtecha 23. 4. a 6. 11., pozri JÁVOR, Egon. *Hét kéziratos pozsonyi missale a Nemzeti Múzeumban*. Budapest : Magyar Nemzeti Múzeum; Országos Széchényi Könyvtára, 1942, s. 85, 91.

f/ VESELOVSKÁ, Eva. *Mittelalterliche liturgische Kodizes mit Notation in den Archivbeständen von Bratislava*. Ed. Musaeum Musicum. Bratislava : Slowakisches Nationalmuseum, 2002, č. 64, s. 98.

g/ *Spišský graduál Juraja z Kežmarku* (1425) uvádza sviatky sv. Vojtecha (23. 4., 20. 10.) v druhom propriu de sanctis, ktoré obsahuje 85 sviatkov. Sv. Vojtech nemá vlastný formulár a je zapísaný ako-by dodatočne. AKIMJAK - ADAMKO - BEDNÁRIKOVÁ (eds.), *Spišský graduál*, s. 39-43.

	Adalberti epi.	Translatio s. Adal- berti epi. et mr.	Inventio s. Adal- berti et alia
Bratislavský misál I SSV	23. 4.	- ^{a/}	-
Bratislavský misál II AMB EL 11 ^{b/}	-	-	-
Bratislavský misál III AMB EL 13	23. 4.	-	-
Bratislavský misál IV EL 13a	- ^{c/}	-	-
Žaltár Dd IV 55 Bisk. Kn. KE	22. 4. (!)	-	-
Nitriansky evanjeliár	23. 4.	-	-
Notovaný breviár AD 1375 ŠVK PO	23.4.	-	-
Prayov kódex OSZK Mny 1	24. 4. + Georgii mr. ^{d/}	-	-
Spišský misál OSZK Clmae 92	23. 4. + Commemora- tio s. Georgii		12.10. (!)
Bratislavský misál „H“ OSZK Clmae 94	23. 4.	6. 11.	-
Spišský breviár „A“ OSZK Clmae 132	22. 4	6. 11.	-
Košický graduál Clmae 172b	-	Translatio	-
Bratislavský misál „A“ Clmae 214	23. 4.	6. 11. ^{e/}	-
Bratislavský misál „B“ OSZK Clmae 215	23. 4.	6. 11.	-
Bratislavský misál „D“ OSZK Clmae 216	23. 4.	6. 11.	-
Bratislavský misál „E“ OSZK Clmae 218	23. 4.	6. 11.	-
Bratislavský misál „G“ OSZK Clmae 219	23. 4.	6. 11.	-
Bratislavský misál „C“ OSZK Clmae 220	23. 4.	6. 11.	-
Bratislavský misál „F“ OSZK Clmae 222	23. 4.	6. 11.	-
Košický misál „A“ OSZK Clmae 395	23. 4.	6. 11.	+ 13. 2. (!) Adalberti mr.
Spišský breviár „B“ OSZK Clmae 399	23. 4.	-	-
Spišský breviár „C“ OSZK Clmae 400	24. 4.	-	-
Breviár UK BU Cod. Lat. 67	23. 4.	25. 8. (!)	+ 4. 6. (!) Adalberti mr.
Leleský breviár UK BU Cod. Lat. 74	23. 4.	25. 8. (!)	-
Misál Arcidiecézna knižnica Jäger U ² VI.5	23. 4.	6. 11.	-
Bratislavský misál „I“ Primaská knižnica Ostrihom Ms. I. 20	23. 4.	-	-
Košický? misál „A“ Alba Iulia R.I.24	Adalberti ep.	Translatio	-
Spišské nekrológium Alba Iulia R.I.61	23. 4.	-	-
Breviár Alba Iulia R.I.111	de s. Adalberto (PS)	-	-
Spišský breviár „F“ Alba Iulia R.II.125	24. 4.	-	-
Bratislavský misál Alba Iulia R.II.134	23. 4.	6. 11.	-

	Adalberti epi.	Translatio s. Adalberti epi. et mr.	Inventio s. Adalberti et alia
Breviár Alba Iulia R.II.149	<i>Suffragia sanctorum</i> f. 48va beati Adalberti mr.	-	-
Spišský breviár „G“ Alba Iulia R.III.40	23. 4.	6. 11.	-
Spišský breviár „H“ Alba Iulia R.III.94	de s. Adalberto <i>pripísané</i>		-
Bratislavský misál VI MMBA A/2	23. 4.	6. 11.	-
Misál VM KE sine sign.	23. 4. Georgii et Adalberti	-	-
Fragmentum missale – UK SAV Listy a básne Petra Šomodího 482 ^f	23. 4. (?) PS	-	-
Spišský graduál N°1 SpK ^g	23. 4.	20. 10.	-

Bratislavský misál II (AMB El 11, 1458) nemá zachovaný kalendár. Oba sviatky sv. Vojtecha sa ale objavujú v *propriu de sanctis* (Adalberto mr. f. 195vb, Adalberti epi. et mr. f. 229va). Iný prípad reprezentuje *Bratislavský misál IV* EL 13a, ktorý v kalendári neuvádza sviatky sv. Vojtecha, ale na ff. 282rb-283rb sa jeho *Proprium de sanctis patronorum Hungariae* začína omšovým formulárom na sviatok sv. Vojtecha. Na f. 285va sa ďalej uvádza *Sequitur officium epi. et mr.* a na f. 287r je sekvencia *Sequitur de s. Adalberto*. *Spišský breviár „C“* OSZK Clmae 400 uvádza sviatok sv. Vojtecha (221va) až po sviatku sv. Juraja (221rb), podobne ako *Spišský graduál Juraja z Kežmarku*, kde bol sviatok sv. Vojtecha dopísaný až dodatočne. Za poľský vplyv možno považovať uvedenie sviatku *Translatio* 20. októbra, podobne ako býva v poľskej liturgii.

Za jasný český vplyv možno považovať uvedenie sviatku sv. Vojtecha 25. augusta v rukopisoch z Lelesa (Breviár UK BU Cod. Lat. 67 a Leleský breviár UK BU Cod. Lat. 74).

Bohoslužobné formuláre k sviatku sv. Vojtecha

Slávenie sviatku sv. Vojtecha v stredovekom Uhorsku má niekoľko špecifik. V rámci liturgie sanktorálu patrila prvý sviatok sv. Vojtecha (sviatok umučenia) vždy do slávania veľkonočného obdobia. Z tohto dôvodu bola liturgia slávania sviatku prepojená s veľkonočnou liturgiou. Omšové formuláre i oficiové texty sa používali najmä z veľkonočného obdobia a menší priestor bol ponechaný textom a spevom k sv. Vojtechovi.⁹⁸ V *Liber Ordinarius Agriensis* (1509) sa na slávenie tohto sviatku uvádzajú nasledovné pokyny: *Sancti Adalberti martyris et pontificis est festum tabulatum, chorum regant cholares in rubeis. Dicatur propria historia, si est, vel de uno martyre per totum, ut supra. In missa officium per totum, ut supra. Oratio propria, de Resurrectione, de omnibus sanctis. Alleluia proprium. Prosa*

⁹⁸ DOBSZAY, László. *Az ország patrónusainak liturgikus tisztelete a középkori zsolozsmában*, s. 11-12. In Liturgia online, <http://www.liturgia.hu/cikk/cikk34.htm>

*propria vel Victime paschali. Cetera, ut supra. In secundis vespere per totum, ut supra. Nullum suffragium.*⁹⁹ Sviatok Umučenia sv. Vojtecha sa v kalendároch uhorských stredovekých rukopisov objavuje 23. apríla, kedy bol v Európe slávený sviatok sv. Juraja.¹⁰⁰ V našich prameňoch bolo uprednostnené slávenie sviatku sv. Vojtecha, ktoré vytlačilo sviatok sv. Juraja na nasledujúci deň. Najstaršia liturgická kniha z územia Slovenska – *Nitriansky evanjeliár*, ktorá v *propriu de sanctis* obsahuje zmienku o slávení sviatku sv. Vojtecha, umiestňuje tento sviatok na 23. apríl pred sviatkom sv. Juraja, ktorý je slávený 24. apríla.¹⁰¹ Podľa najnovších výskumov Jaroslava Nemeša možno pôvod kódexu hľadať v nemeckom Aachene (Burtscheid, benediktínsky kláštor, zasvätený Jánovi Krstiteľovi). Základ sanktorálu kódexu pochádza z byzantského prostredia juhu Talianska. Obsahuje neobyčajne veľký počet sviatkov (140 sviatkov s 244 sláveniami). Bol napísaný podľa viacerých predlôh.¹⁰² Medzi sviatky sanktorálu, ktoré sú typické pre ostrihonský rítus, sú okrem sviatku sv. Vojtecha zaradené aj sviatky sv. Alexia (17. 7., začiatok slávania tohto sviatku v Uhorsku je pripisovaný práve sv. Vojtechovi), sv. Václava (28. 9.), sv. Demetera (26. 10.) a sv. Mikuláša (6. 12.). K týmto sviatkom ale nie je pridaný úplný text čítania, vigília alebo oktáva.¹⁰³

Druhý sviatok sv. Vojtecha – *Translatio s. Adalberti* – bol v ostrihomskej liturgii slávený 6. novembra.¹⁰⁴ Bohoslužobné texty a oficium boli slávené v neskrátenej podobe. Tretí sviatok sv. Vojtecha – *Inventio s. Adalberti* (Nájdenie ostatkov sv. Vojtecha) – sa v ostrihomskej liturgii neobjavuje. Výnimočne je uvedený v *Spíšskom misáli* zo 14. storočia, kde je slávený 12. októbra.¹⁰⁵

Najstaršia notovaná bohoslužobná kniha z územia Slovenska, ktorá dokumentuje ostrihonský rítus v takmer kompletnej podobe – *Bratislavský misál I*,¹⁰⁶ umiestňuje prvý sviatok sv. Vojtecha za sviatkom sv. Heleny a pred sviatkom sv. Juraja (ff. 227v-229r). V rámci liturgických textov sú uvedené incipitom spevy: antifóna *Vidi aquam egredientem** (cao5403 CBVHDF), versiculus *Quoniam apud te est fons* (ist0934),¹⁰⁷ *Ad processionem* responzórium. *Filiae Jerusalem* (ist6735),¹⁰⁸ versiculus *Corona aurea super caput ejus*, hymnus *Salve festa dies*, versiculus *Ora pro nobis beate Adalberte* (cao8164 SL). *Ut digni*.¹⁰⁹ V omšovej liturgii (*Ad Missam*)

⁹⁹ Liber Ordinarius Agriensis (1509). In *Musicalia Danubiana Subsidia 1*. Ed. et trans. László Dobszay. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2000, s. 101.

¹⁰⁰ V Prayovom kódexe (f. 38) sa objavuje spoločná formula *Deus, qui beatorum Martirum tuorum Georgii atque Adalberti meritis et intercessione...*

¹⁰¹ f. 36v. SOPKO (ed.), Nitriansky kódex; NEMEŠ, Nitriansky kódex; ten istý. Kodex von Neutra; KÁČERÍK, Adrian. *Codex Nitriensis latinus. Edizione critica del codice (Tesi per il conseguimento del Dottorato in Sacra Liturgia)*. Romae : Pontificium Athenaeum S. Anselmi de Urbe Pontificium Institutum Liturgicum 1998.

¹⁰² NEMEŠ, Kodex von Neutra, s. 42.

¹⁰³ NEMEŠ, Kodex von Neutra, s. 22.

¹⁰⁴ Okrem Ostrihomskej arcidiecézy sa slávenie sviatku sv. Vojtecha objavovalo podľa lokálnej tradície. Arcibiskupstvo v Kaloči tento sviatok neslávilo.

¹⁰⁵ KÚTNIK - ŠMÁLOV, Kresťanský stredovek Slovenska, s. 319.

¹⁰⁶ *Missale Notatum Strigoniense ante 1341* (Eds. Janka Szendrei - Richard Rybarič. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1982). Nezachoval sa síce úplný kalendár, ale oba sviatky sa nachádzajú v tomto misáli.

¹⁰⁷ Str-Ist / IA, f. 96r. *Dominica Resurrectionis*.

¹⁰⁸ Str-Ist / IA, f. 173v.

¹⁰⁹ Str-Ist / IA, f. 173v.

sú celonotované tri spevy: introitus *Proteristi me Deus (Commune Apostolorum vel martyre)*, ofertórium *Confitebuntur caeli mirabilia tua* a comúnió *Laetabitur justus*.¹¹⁰ Aleluja *Laetabitur justus (Commune martyrurum extra T.P.)* je len vo forme incipitu. Jesenný sviatok *Translatio s. Adalberti* je slávený v novembri medzi sviatkami sv. Imricha a sv. Leonarda. V úvode jarného aj jesenného sviatku je v liturgii uvedená procesia, podobne ako na sviatky Narodenia Panny Márie, Povýšenia Svätého Kríža a Sviatku Všetkých Svätých. Bohoslužobný formulár na tento sviatok sv. Vojtecha je zkompletizovaný na základe liturgických textov *Commune Sanctorum*. Jesenný sviatok je uvedený na fóliu 290v, pričom sú spevy jednotlivých častí sv. omše uvedené len formou incipitu s rubrovaným odkazom na fólium notovanej verzie spevu. Introitus je *Laetabitur justus* (cc.xi, *Commune martyrurum extra T.P.*), graduale *Posuisti Domine* (cc.xxii), aleluja *Sancte Adalberte*, ofertórium *Gloria et honore* (cc.xxi.) a comúnió *Magna este gloria* (cc.xxi.). Zaujímavou otázkou je alelujový spev, ktorý je uvedený bez poznámky a odkazu na fólio. Preto je možné pripustiť domnienku, že na sviatok sv. Vojtecha bola spievaná aleluja zo sviatku sv. Štefana len so zmenou mena.¹¹¹ V *Bakócovom graduáli* dokumentuje alelujový spev *All. Sanctae Adalberte* nezávislá frygická melódia (zv. II, f. 69v).¹¹²

Ofíciá k sviatku sv. Vojtecha v stredovekom Uhorsku

Ofícium *O immarcescibilis rosa (Adalbertus martyr 23. 4.)*: Aprílový sviatok sv. Vojtecha bol napriek veľkému významu a úcte slávený len v krátkej forme. Keďže bol tento sviatok vždy súčasťou veľkonočného obdobia, spevy ofícia k sv. Vojtechovi boli redukované len na prvé večery, jedno nokturno v rámci matutína a druhé večery. Ďalšie spevy boli používané z príslušného dňa veľkonočného obdobia. Pôvodné, uhorské ofícium zo sviatku Umučenia sv. Vojtecha *O immarcessibilis rosa* sa zachovalo v 21 prameňoch, ktoré sú radené medzi reprezentatívne kódexy ostrihomskeho rítu (Str-2, Str-MAG-7, Str-1484, Str-8879, Str-11, Str-1481, Str-Ist, Str-1829, Str-1812, Str-110, Str-67, Paul-8, Paul-399, Paul-439, Paul-28, Paul-93, Paul-1540, Paul-812a, Sc-94, Sc-125, Sc-6374). Pramene s týmto ofíciom pochádzajú z časového obdobia od druhej polovice 13. storočia (Str-67: Breviarium saec. 13, Záhreb, Metropolitanska Knjiznica /Bibl. Univ./, MR 67) až po tlače zo 16. storočia. V literatúre je ofícium publikované s troma verziami incipitu úvodnej antifóny na prvé večery. V maďarskej literatúre a v databáze CAO-ECE je uvádzané s incipitom *O immarcessibilis rosa paradisi*, u J. Dankó¹¹³ a W. Danielskeho je verzia *O immarcescibilis rosa* (z dôvodu, že náš domáci, bratislavský prameň obsahuje túto verziu, používame ju v rámci celej štúdie).¹¹⁴ V databáze Cantus je

¹¹⁰ Rovnaké spevy na introitus, ofertórium a comúnió sú používané napr. aj na sviatky sv. Juraja a sv. Mareka.

¹¹¹ SZENDREI, Janka. The Codex's Content and Notation. In *Missale Notatum Strigoniense ante 1341 in Posonio*. Musicalia Danubiana 1. Eds. Janka Szendrei - Richard Rybarič. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1982, s. 30-34.

¹¹² *Graduale Strigoniense, saec. XV/XVI*. Musicalia Danubiana 12. Ed. Janka Szendrei. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1993. *Bakócov graduál* uvádza na sviatok sv. Vojtecha dva alelujové spevy: *Alleluia. V. Praesul Adalberte modus* a *Alleluia. V. Sancte Adalberte Christi martyr*, s. 248-249.

¹¹³ DANKÓ, Vetus hymnarium, s. 168.

¹¹⁴ DANIELSKI, Kult św. Wojciecha, s. 209-211.

používaný incipit *O immarcescibile rosa*.¹¹⁵ Oficiom *Ad festa pretiosi* na sviatok *Translatio Adalberti martyris* (6. 11.) je v stredovekých uhorských prameňoch publikované a používané v kompletnej podobe (matutínium obsahuje tri noktúrná vždy s tromi responzóriami).¹¹⁶

Oficiom *O immarcescibilis rosa* v *Bratislavskom antifonári IV* (SNA 2, AMB EC Lad. 2)¹¹⁷

- f. 191v *Antiphona* O immarcescibilis rosa paradisi gloriose martyr sanc-
- f. 192r te Adalberte qui victoriosissime sanguinem tuum effundens martyrii laurea coronari iniusti nos humiles sollempnitatis tue festa celebrantes tuo interventu fons totius bonitatis deus sue beatitudinis faciat esse confortes alleluia alleluia (cao-ece 5.0423.0010¹¹⁸, ist049,¹¹⁹ 1. Modus, Dif.G1) *Responsorium* Exora dilecte dei Adalberte pro nobis miseris ut /et/ qui sumus pro culpis digni supplio per teiungis misereamur ius-
- f. 192v torum confortio alleluia alleluia (cao-ece 5.0423.0060, ist0817, 5. Modus) *Versus* Dissimiles tibi moribus laudamus te vocibus adiuva nos tuis precibus. Gloria. (cao-ece 5.0423.0070, ist0817a, 5S Modus). *Hymnus* Vita sanctorum /deus angelorum/* (cao-ece 5.0423.0080, cao8412 D). *Antiphona* Magna vox laude sonora te decet per omnia quo poli chorea gaudet aucta tali compare terra plaudit et resultat digna tanto praesule o sacer Adalberte martyr nostra vota suscipe (cao-ece 5.0423.0100, cao3666 B, 1. Modus)
- f. 193r *Invitatorium Antiphona* Alleluia regem martyrum dominum venite adoremus alleluia (cao-ece 5.0423.0110, cao1031 BR, 5. Modus, Dif. 5). *Antiphona* Tristitia vestra alleluia vertetur in gaudium alleluia (cao-ece 5.0423.0120, cao5190 BEMVHR L, Modus 6, Dif. F1). *Vesiculus* Gloria et honore* /coronasti eum domine R. Et constituisti eum super opera manuum tuarum/ (cao-ece 5.0423.0150, cao8081 C BEMVHRD SL). *Responsorium* Beatus vir qui metuit dominum alleluia in mandatis ejus cupit nimis alleluia alleluia alleluia (cao-ece 5.0423.0160, cao6231 CGBEMVHRDFS, 8. Modus). *Versus* Potens in terra erit semen ejus generatio rectorum benedicetur (cao-ece 5.0423.0170, cao6231a CGBEMVHRDFS, 8. Modus). *Responsorium* Filiae Jerusalem venite et videte martyres cum corona [coronis] qua [quibus] corona-

¹¹⁵ <http://bach.music.uwo.ca/cantus/>

¹¹⁶ Oficiom sv. Vojtecha *Ad festa pretiosi* spolu s oficiom sv. Martina komparatívne spracovala slovenská muzikologička Janka Bednáríková vo svojej diplomovej práci. BYSTRICÁNOVÁ-BEDNÁRIKOVÁ, Janka. *Analisi liturgico-musicale degli uffici dei Ss. Adalberto e Martino nel ms. EC Lad 3 di Bratislava*. Dipl. Pontificio Instituto di Musica Sacra. Roma 1997.

¹¹⁷ SOPKO, Stredoveké latinské kódexy v slovenských knižniciach, č. 29, s. 75. VESELOVSKÁ, Eva. Hudobný obsah BA IV. Sanktorál. In Bratislavský antifonár IV, ff. 191v-195r. V hranatej zátvorke sú uvádzané slová, používané v *Istanbulskom antifonári*. V šikmej zátvorke sú uvádzané plné texty incipitových častí officia.

¹¹⁸ Signatúra databázy Cao-ece: *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/B Strigonium (Sanctorale)*, s. 61.

¹¹⁹ Signatúra z databázy Cantus: <http://bach.music.uwo.ca/cantus>

- f. 193v vit eum [eos] dominus in die sollemnitatis et laetitiae alleluia (cao-ece 5.0423.0180, cao6735 C BEMVHRDFSL, 1. Modus). *Versus* Quoniam confortavit seras portarum tuarum benedixit filiis tuis in te (cao-ece 5.0423.0190, cao6735a C BEMVHRDFSL, 1. Modus). *Responsorium* Miles Christi gloriose Adalberti sanctissime tuo pio interventu culpas nostras ablue (cao-ece 5.0423.0200, cao7155 DF, 3. Modus). *Versus* Ut caelestis regni sedem valeamus scandere (cao-ece 5.0423.0210, cao7155a DF, Modus 3S). Gloria. *Ad laudes*
- f. 194r *antiphona* Sancti tui domine floreant sicut lilium alleluia et sicut odor balsami erunt ante te alleluia (5.0423.0430, cao4736 CBEHVRFS, 7. Modus, Dif.A1). *Antiphona* Sancti et iusti in domino gaudent alleluia vos elegit deus in hereditatem sibi alleluia (5.0423.0440, cao4729 CBEHVRFS, 8. Modus, Dif.G2). *Antiphona* In velamento clamabunt sancti tui domine alleluia alleluia alleluia (5.0423.0450, cao3306 CBEHRF, 3. Modus, Dif. G2). *Antiphona* Spiritus et animae iustorum hymnum dicite deo nostro alleluia alleluia (5.0423.0460, cao5000 CBEMHRDS, 8. Modus, Dif. G1). *Antiphona* In caelestibus regnis sanctorum habitatio est et in aeternum requies eorum alleluia (5.0423.0470, cao3211 CBEVHRDFL, 7. Modus, Dif. A1). *Hymnus* Tu tuo laetos famulos* (5.0423.0480, cao8412 B). *Vesiculus* Justus ut palma / Justus ut palma florebit in domo domini R. Sicut cedrum Lybani / *(5.0423.0490, cao8117 CBEMVHRDS). *Antiphona* Vox
- f. 194v laetitiae in tabernaculis iustorum alleluia alleluia alleluia (5.0423.0500, cao5509 BEHRSL, 8. Modus, Dif. G2). Sancti tui domine.* Beatus vir.* Credidi.* Ad dominum (?) * Veniam (?) * De profundis.* *Responsorium* Christi martyr Adalbertus cum sub triumpho passionis emisisset spiritum mox vincula quibus erat iunctus soluta sunt et manus expandit in modum crucis alleluia alleluia (cao-ece 5.0423.0600, ist0818, 6. Modus). *Versus* Mortem autem quam sitiebat amplexus cadens in terram (cao-ece 5.0423.0610, ist0818a, Modus 6S). Gloria.
- f. 195r *Hymnus* Vita sanctorum* (cao-ece 5.0423.0080, cao8412 D). *Vesiculus* Gloria et honore* (cao-ece 5.0423.0150, cao8081 C BEMVHRD SL). *Antiphona* Gloria Christo domino qui beatum Adalbertum episcopum sue passionis testem fecit de cuius meritis et miraculis benedictus dominus alleluia (cao-ece 5.0423.0640, ist0470, 8. Modus, Dif.G1).

Oficium sv. Vojtecha *O immarcescibilis rosa* vzniklo pre potreby liturgie ostrihomskej arcidiecézy pravdepodobne v priebehu 10. storočia na základe nemeckých oficiových spevov. Text oficia je prozaický, ozdobený rýmovanými vsuvkami. Antifóny čerpajú obsah textov zo životopisov sv. Vojtecha od Bruna z Quaerfurtu,¹²⁰

¹²⁰ S. Adalberti Pragensi episcopi et martyris Vita altera auctore Brunone Querfurtensi. In KARWASINSKA, Jadwiga (ed.). *Monumenta Poloniae Historica. Series nova – Tomus IV. Fasc. 2.* Warszawa : Państwowe wydawnictwo naukowe, 1969.

Johannesa Canaparia¹²¹ a Zázrakov sv. Vojtecha.¹²² Okrem spevov, ktoré sú používané najmä v západoeurópskych prameňoch (*Proprium de sanctis T.P* – veľkonočného obdobia), sa v oficiu objavujú aj špecifické spevy, typické len pre slávenie sviatku sv. Vojtecha v rámci ostrihomskej liturgie. Keďže už počas panovania kniežaťa Gejzu a neskôr i kráľa Štefana smerovala dominantná misijná činnosť do Uhorska z nemeckých a rakúskych krajín (Čáchy, Pasov, Salzburg), predpokladáme, že kryštalizácia používaných nápevov tohto oficiu prebehla najmä podľa nemeckej tradície.¹²³ Z roku 1028 sa napr. zachovala zmienka o istom Arnoldovi, dejepiscovi benediktínskeho opátstva z Regensburgu, ktorý ako hosť arcibiskupa Anastázia pobudol v Ostrihome šesť týždňov. Uvidiac *beati Emmerami veterem illum et viciatum legeret librum* sa podujal k tvorbe antifón a responzórií sv. Emeráma pre ostrihomskeho arcibiskupa.¹²⁴ Dá sa preto oprávnené predpokladať, že autor nových nápevov bol znalcom najmä nemeckej (karolínskej), resp. západoeurópskej liturgie (Čáchy, Bamberg, Pasov).

Oficium *O immarcescibilis rosa* obsahuje štyri novokomponované spevy, ktoré nie sú súčasťou iných oficií *proprium sanctorum* a *commune sanctorum*. Jedná sa o antifónu *O immarcescibilis rosa*, responzórium *Exora dilecte dei Adalberte* s veršom *Dissimiles tibi moribus* z prvých vešpier, responzórium *Christi martyr Adalbertus* s veršom *Mortem autem quam sitiebat* a antifónu na Magnifikat *Gloria Christo Domino* z druhých vešpier. Tieto spevy sa nachádzajú len v prameňoch ostrihomskeho rítu. Nie sú doložené žiadnym príkladom v *Corpus Antiphonarium Officii* Jeana Reného Hesberta.

Antifóna *Magna vox laude sonora* sa objavuje v oficiu sv. Lamberta v rakúskych, nemeckých, anglických, holandských prameňoch (A-KN 1012, A-KN 1018, A-KN 589, A-Lis 290, A-SF IX 480, D-Aam G20, F-CA 38, F-CA Impr. XVIC4, F-R248, GB-ObCan.Lit.202, GB-Ob Laud. Misc. 284, MA Impr. 1537, NL-Uu406, NL-Zua 6) a v jednom z najstarších západoeurópskych rukopisov zo Štátnej knižnice v Bambergu (Bamberg Staatsbibliothek lit. 23) z prelomu 11. a 12. storočia. Tento spev dokazuje fakt, že oficium sv. Vojtecha *O Immarcescibilis rosa* bolo vytvorené na základe predlôh západných oficií (okruh Bamberg), ktoré

¹²¹ S. Adalberti Pragensi episcopi et martyris Vita prior. In KARWASIŃSKA, Jadwiga (ed.). *Monumenta Poloniae Historica. Series nova – Tomus IV. Fasc. 1.* Warszawa : Państwowe wydawnictwo naukowe, 1962.

¹²² *Miracula sancti Adalberti martiris*. In PERTZ, Georg Heinrich (ed.). *Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum IV.* Hannoverae : Impensis Bibliopolii Aulici Hahniani, 1841 (repro 1981).

¹²³ Mená prvých mníchov, ktorí pôsobili v novozakladaných benediktínskych kláštoroch v Uhorsku, boli najmä nemecké. V opátstve v Bákonybél sa spomína istý Günther so svojimi spolupracovníkmi Waltherom a Ulrichom. Astrik, opát v Pécsvarade a neskorší arcibiskup v Kaloči bol zo Saska. SZIGETI, Kilian. Denkmäler des Gregorianischen Choralis aus dem ungarischen Mittelalter. In *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 1963, roč. 4, č. 1-2, s. 129-172. Porovnaj: BALOGH, A. Szent István egyházi kapcsolatai Csehorzággal, Németországgal, Franciaországgal és Belgiummal. In *Emlékkönyv Szent István király halálának kilencszázadik évfordulójára. St. Stephan-Festschrift aus Anlaß der 900. Wiederkehr seines Todestages*. Ed. Jusztnián Serédi. Budapest : Magyar Tudomány Akademia, 1938, s. 452-454.

¹²⁴ HILPISCH, Stephanus. *Geschichte des Benediktinischen Monchtums*. Freiburg im Breisgau : Herder, 1929, s. 197. PERTZ (ed.), *Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum IV*, s. 547. O oficiu sv. Emeráma pozri bližšie SZENDREI, Janka. „In basilica sancti Emmerami“ : *Historia Sanctorum Andreae et Benedicti*. In *Die Offizien des Mittelalters Dichtung und Musik*. Eds. Walter Berschin - David Hiley. Tutzing : Schneider, 1999, s. 143-152.

vznikli o niečo skôr (9.-10. storočie). Niektoré časti officia sa používali aj pre sviatky iných svätcov (najmä sv. Juraja) ale napr. antifóny na ranné chvály sú zo sviatku svätých veľkonočného obdobia (*de sancto TP*). Hymnus *Tu tuo laetos famulos* sa v *Istanbulskom antifonári* vyskytuje na piatich miestach, v rámci officia svätých veľkonočného obdobia, na sviatok *Joannis ante Portam Latinam* a na sviatky sv. Mareka, Vojtecha a Juraja.

Modálne zloženie officiových spevov tohto sviatku je nasledovné: prvé večpery sú komponované: antifóna *O Immarcescibilis rosa* v piatom móde, responórium *Exora dilecte* v piatom móde a antifóna na magnificat *Magna vox laude* v prvom móde. Matutínium začína invitatóriom *Alleluja Regem martyrum* v piatom móde, pokračujú responzóriá *Beatus vir* v ôsmom, *Filiae Jerusalem* v prvom a *Miles Christi* v treťom móde. Druhé večpery majú responzórium *Christi martyr Adalbertus* v šiestom a antifónu na magnificat *Gloria Christo Domino* v ôsmom móde. Celkovo prevažuje prvý modus (trikrát), ôsmy, šiesty a piaty modus sa objavujú po dvakrát. Tretí modus je zastúpený jedným spevom.

O immarcescibilis rosa (Tabuľka 2)

CAO-ECE Strigonium (Str)	Str 2	Str MAG-7	Str 1484	Str 8879	Str 11	Str 1481	Str Ist	Str 1829	Str 1812	Str 110
O immarcescibilis rosa V1 a	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Exora dilecte Dei V1 R	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Dissimiles tibi moribus V1 V	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Vita sanctorum V1 H	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Ora pro nobis V1 W	-	+	+	+	+	-	+	+	+	Gloria et honore
Magna vox laude sonora V1 Am	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Alleluja Regem martyrum Inv a	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Tristitia vestra N a	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Gloria et honore N W	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Beatus vir qui metuit N R1	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Potens in terra erit N V1	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Filiae Jerusalem N R2	+	Christi martyr Adalbertus	Christi martyr Adalbertus	Christi martyr Adalbertus	Christi martyr Adalbertus	-	+	Christi martyr Adalbertus	+	+
Quoniam confortavit N V2	+	Mortem autem quam	Mortem autem quam	Mortem autem quam	Mortem autem quam	-	+	Mortem autem quam	+	+

CAO-ECE Strigonium (Str)	Str 2	Str MAG-7	Str 1484	Str 8879	Str 11	Str 1481	Str Ist	Str 1829	Str 1812	Str 110
Miles Christi gloriose N R3	+	Filiae Jerusalem	Filiae Jerusalem	Filiae Jerusalem	Filiae Jerusalem	+	+	+	+	Christi martyr Adalbertus
Ut caelestis regni N V3	+	Quoniam confortavit	Quoniam confortavit	Quoniam confortavit	Quoniam confortavit	+	+	+	+	Mortem autem quam
Sancti tui Domine L a1	+	de sancto TP	+	+	+	+	+	+	+	+
Sancti et iusti in Domino L a2	+	de sancto TP	+	+	+	+	+	+	+	+
In velamento clamabant L a3	+	de sancto TP	+	+	+	+	+	+	+	+
Spiritus et animae L a4	+	de sancto TP	+	+	+	+	+	+	+	+
In caelestibus regnis L a5	+	de sancto TP	+	+	+	+	+	+	+	+
Tu tuo laetos famulos L H	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Justus ut palma L W	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Vox laetitiae L Ab	+	+	+	+	+	+	+	+	Gloria Christo Domino	+
V2a=de laudibus	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Christi martyr Adalbertus V2 R	+	Filiae Jerusalem	Filiae Jerusalem	Filiae Jerusalem	Filiae Jerusalem	+	+	Miles Christi gloriose	+	+
Mortem autem quam V2 V	+	Quoniam confortavit*	Quoniam confortavit*	Quoniam confortavit*	Quoniam confortavit*	+	+	Ut caelestis regni*	+	+
V1=V2 H	+	+	+	+	Vita sanctorum	+	+	+	+	+
Gloria et honore V2 W	+	+	+	+	+	+	?	+	+	+
Gloria Christo Domino V2 Am	+	+	+	+	+	+	+	+	Filiae Jerusalem	+

Oficium *Ad festa pretiosi* (*Translatio Adalberti martyris* 6. 11.): Oficium je dokumentované v 12 prameňoch, radených medzi reprezentatívne kódexy ostrihomskeho rítu (Str-3, Str-1484, Str-I/3/2, Str-8879, Str-11, Str-1481, Str-Ist, Str-1829, Str-1812, Str-110, Str-67, Paul-93), ktoré pochádzajú z časového obdobia od druhej polovice 13. storočia (Str-67: Breviarium saec. 13, Záhreb, Metropolitanska

Knjiznica /Bibl. Univ./, MR 67) až po tlače zo 16. storočia.

V A	Ad festa pretiosi martyris (cao-ece 5.1106.0010, ist0605, Modus 1, Dif.2, IA f. 245v)
V R	Exora dilecte* (cao-ece 5.1106.0060, ist0817, Modus*, IA f. 245v). Dissimiles tibi moribus
V H	Deus tuorum* (cao-ece 5.1106.0080, cao8294 BSL, Modus*, IA f. 245v)
V W	Ora pro nobis* (cao-ece 5.1106.0090, cao8164SL, Modus*, IA f. 245v)
V Am	O immarcescibile rosa* (cao-ece 5.1106.0100, ist0469, IA f. 245v)
M InvA	Christum regem adoremus quem (cao-ece 5.1106.0110, ist0129, Modus 5, Dif. 5, IA f. 245v)
M A1.1	Beatus vir Adalbertus claris (cao-ece 5.1106.0120, ist0606, Modus 1, Dif. 2, IA f. 245v)
M A 1.2	Cujus devotam infantiam (cao-ece 5.1106.0130, ist0607, Modus 2, Dif.1, IA f. 245v)
M A 1.3	Quem parentes continuo deo (cao-ece 5.1106.0140, ist0608, Modus 3, Dif. F1, IA f. 245v)
M W 1.	Gloria et honore* (cao-ece 5.1106.0150, cao8081 C BEMVHRD SL, Modus*, IA f. 245v)
M R 1.1	Nobilibus parentibus natus (cao-ece 5.1106.0160, ist0888, Modus 1, Dif.? IA f. 245v)
M V1	Benedicens benedixit eum vere (cao-ece 5.1106.0170, ist0888a, Dif.1S, IA f. 246r)
M R 1.2	Gloriosum in beato fulget (cao-ece 5.1106.0180, ist0889, Modus 1, IA f. 245v)
M V1	Ecce sic benedicetur homo qui (cao-ece 5.1106.0190, ist0889a, Modus 1S, IA f. 246r)
M R 1.3	Acceptis sacris infulis (cao-ece 5.1106.0200, ist0890, Modus 5, IA f. 246r)
M V1	Annuntians in Sion nomen (cao-ece 5.1106.0210, ist0890a, Modus 5S, IA f. 246r)
M V2	Gloria patri et filio et (can9000 5S, IA f. 246r)
M A 2.1	Sanctus lugens Adalbertus (cao-ece 5.1106.0220, ist0609, Modus 4, E1, IA f. 246r)
M A 2.2	Accepto vili consilio (cao-ece 5.1106.0230, ist0610, Modus 5, A1, IA f. 246v)
M A 2.3	Humilibus humilior sanctus (cao-ece 5.1106.0240, ist0611, Modus 6, TF1, IA f. 246v)
M W2	Posuisti* (cao-ece 5.1106.0250, cao8170 C BEMVHRD SL, Modus*, IA f. 246v)
M R 2.1	Beatus Adalbertus honore (cao-ece 5.1106.0260, ist0891, Modus 1, IA f. 246v)
M V1	Praedicabat praeceptum domini (cao-ece 5.1106.0270, ist0891a, 1S, IA f. 246v)
M R 2.2	Videns episcopus scelera (cao-ece 5.1106.0280, ist0911, Modus 5, IA f. 246v)
M V1	Quia delectabatur in domino (cao-ece 5.1106.0290, ist0911a, 5S, IA f. 246v)
M R 2.3	Christi martyr* (cao-ece 5.1106.0300, ist0818, Modus*, IA f. 246v) V. Mortem autem
M A 3.1	Reginae caeli munere tam (cao-ece 5.1106.0320, ist0612, Modus 7 A1, IA f. 246v)
M A 3.2	Ad Christi vocans gratiam (cao-ece 5.1106.0330, ist0613, Modus 8 G2, IA f. 246v)
M A 3.3	Dire gentis dux cum gente (cao-ece 5.1106.0340, ist0614, Modus 1 G2, IA f. 246v)
M W3	Magna est* (cao-ece 5.1106.0350, cao8130 BEMVHR S, Modus*, IA f. 247r)
M R 3.1	Alme praesul et beate dei (cao-ece 5.1106.0360, ist0893, Modus 6T, IA f. 247r)
M V1	Ut sub tuo protecti (cao-ece 5.1106.0370, ist0893a, Modus 6S, IA f. 247r)
M R 3.2	O laudanda sancti Adalberti (cao-ece 5.1106.0380, ist0894, Modus 1, IA f. 247r)
M V1	Inter choros martyrum (cao-ece 5.1106.0390, ist0894a, Modus 1S, IA f. 247r)
M R 3.3	O quam praedicanda et (cao-ece 5.1106.0400, ist0895, Modus 6T, IA f. 247r)
M V1	Fit in puero oblatio (cao-ece 5.1106.0410, ist0895a, Modus 6S, IA f. 247v)
M V2	Gloria patri et filio et (cao-ece 5.1106.0420, can9000, Modus 6S, IA f. 247v)
L A1	Hic martyr sanctus Sclavorum (cao-ece 5.1106.0430, ist0617, Modus 2, D1, IA f. 247v)
L A2	Qui quidem victor Christi (cao-ece 5.1106.0440, ist0618, Modus 3 F1, IA f. 247v)
L A3	Namque accepit talentum (cao-ece 5.1106.0450, ist0619, Modus 4 E1, IA f. 247v)
L A4	Benedicite domino omnia opera (cao-ece 5.1106.0460, ist0620, Modus 5 A1, IA f. 247v)
L A5	Angelicis manibus susceptus (cao-ece 5.1106.0470, ist0621, Modus 6, TF1, IA f. 247v)
L H	Martyr* (cao-ece 5.1106.0480, can9999, Modus*, IA f. 247v)
L W	Justus ut palma* (cao-ece 5.1106.0390, cao 8117 C BEMVHRD S, Modus*, IA f. 247v)
L Ab	Gloria Christo* (cao-ece 5.1106.0500, ist0470, modus*, IA f. 247v)
V2 A	Jucundus homo* (cao3510 GB HR L, Modus*, IA f. 247v)
V2 R	O quam praedicanda* (ist0895, Modus*, IA f. 247v)
V2 H	Deus tuorum* (cao8294 B SL, Modus*, IA f. 247v)
V2 W	Ora pro nobis* (cao8164 SL, Modus*, IA f. 247v)
V2 Am	Magna vox* (cao-ece 5.1106.0640, cao3666 B, Modus*, IA f. 247v)

Ofíciá sv. Vojtecha v stredovekých notovaných rukopisoch slovenskej proveniencie (Tabuľka 3)

	O immarcescibilis rosa	Ad festa praeciosi	Benedic cunctorum
Bratislavský antifonár I, XV, AMB EC Lad 3	-	+	-
Bratislavský antifonár IV, SNA 2	+	-	-
Notovaný breviár AD 1375 ŠVK PO	-	+	-

Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae (CAO-ECE)
konkordancie rukopisov:

- Str-2** Antiphonarium 15/1, Bratislava, Slovenský národný archív, Sign. 2. – Pars antiphonarii hiemalis-vernalis. Partes 11270-11570 et 13380-13400, 24500-24670, 26660-28330, 30640-30670 desunt. Ad partem “Ann” tantum psalterium antiphonalis (32420-34440) spectat.
- Str-3** Antiphonarium 15/in, Bratislava, Archív mesta, EC Lad. 3. – Incipit numero 29820, partes 30650-30670, 31000-31090, 31220-31400, 31670-37120 desunt. Officium mortuorum omittit (partem a numero 37130 incipiens usque ad finem).
- Str-4** Antiphonarium 15/2, Bratislava, Slovenský národný archív, Sign. 4. – Pars antiphonarii hiemalis-vernalis, partem a festo nativitatis usque ad festum ascensionis continens, finitur: 29860. Ad partem “Ann” tantum psalterium antiphonalis (32420-34440) spectat. Partes 13620-13960, 27560-27600, 28960-29030 desunt
- Str-5** Antiphonarium 1487, Bratislava, Archív mesta, EC Lad. 4. – Antiphonarium aestivale-autumnale decorum sed valde mutilum! Incipit a 33510 et finitur cum nr. 45860 (D16 post Trinitatem). Antiphonas psalterii (41450-43500), officium dedicationis ecclesiae necnon officium mortuorum non continet (46050-47420). Lacuna: 45870-46040.
- Str-7** Breviarium Notatum 13/ex, Praha, Bibliotheca Strahoviensis, DE. I. 7. – Pars temporalis breviarii. Manuscriptum ab initio mutilum, incipit cum numero 2410.
- Str-11** Breviarium 15, Salzburg, Bundesstaatliche Studienbibliothek, M.11.II.V.1.E.60. – Integritate haud plena gaudet. Lacunae: 13520-13660, 30150-30510
- Str-67** Breviarium 13, Záhreb, Metropolitanska Knjiznica (Bibl. Univ.), MR 67. – Breviarium integrum officiis tamen dedicationis ecclesiae et mortuorum (46010-47422) carens.
- Str-110** Breviarium 15, Alba Iulia, Bibliotheca Batthyáneum, R. I. 110.
- Str-132** Breviarium 15, Budapest, OSzK (National Széchényi Library), Clmae 132. – Tota integritate gaudet, officio tantum mortuorum carens.
- Str-1481** Breviarium 15, Wien, ÖNB (Österreichische Nationalbibliothek), Vindob. Palat. 1481. – Lacunae: 10-290, 13970-14460, 32640-32820, 33390-33660, 40040-40420, 41470-41700, 41870-42030, 42140-42340, 42370-42630, 42780-42810.
- Str-1812** Breviarium 15, Wien, ÖNB (Österreichische Nationalbibliothek), Vindob. Palat. 1812. – Lacunae: 33510-40740, 46460-46790
- Str-1829** Breviarium 15, Wien, ÖNB (Österreichische Nationalbibliothek), Vindob. Palat. 1829
- Str-8879** Breviarium 1480, Paris, BN (Bibliothèque Nationale), Ms. Lat. 8879. – Lacuna: 41450.
- Str-I3-1** Antiphonarium 15, Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár (Cathedral Library), Mss. I. 3. – A dominica quinquagesima usque ad dominicam V. post pascha. Finitur numero 29000. Partes 25560-26770, 27420-28280, 28550-28611 desunt.
- Str-I3-2** Antiphonarium 15, Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár (Cathedral Library), Mss. I. 3. – Pars antiphonarii aestivalis-autumnalis. Incipitur a numero 34440 et finitur apud 37120. Partes 35690-35800, 35870-35900, 36280-36500 desunt.
- Str-Ist** Antiphonarium cca 1360, Istanbul, Topkap Seray, Deismann 42.
- Str-MAG7** Breviarium 15, New York, Pierpont Morgan Library, M.A.G.7. – Breviarium ad usum privatum paratum quasdam partes feriales omittit, scilicet: 15070-15430, 20670-20940, 21350-21410, 21480-21610, 22250-22460, 22990-23220, 32260-32430, 32590-32630, 33410-33490.

- Paul-28** Breviarium 15, Güssing, Franciscan Library, 1/28.
- Paul-439** Diurnale 15, Göttweig, Stiftsbibliothek, Cod. 439 (229). – Horae tantum diurnales, sed et totum officium mortuorum.
- Paul-8** Antiphonarium 15/ex, Záhreb, Metropolitanska Knjiznica (Bibl. Univ.), MR 8. – Tota integritate gaudet, sed officium mortuorum omittit. – Lacunae: 21680-21890, 46180-46430.
- Paul-93** Vesperale 16, Sopron, Municipal Archives, s.n. – Pars temporalis incipiente hebdomada V in Quinquagesima una cum sanctorali totius anni; cantus tantum vesperarum continens
- CzęstPaul 578** Breviarium eremitarum s. Pauli, 1450. Biblioteka Klasztoru Jasnogórsiego Częstochowa.
- CzęstPaul 617** Breviarium eremitarum s. Pauli, 1428. Biblioteka Klasztoru Jasnogórskiego Częstochowa.
- Sc-2** Antiphonarium 15, Spiš, Kapitulná knižnica, Ms. Mus. 2. – Pars aestivalis-autumnalis (incipitur a festo Corporis Domini), sed officium mortuorum omittit. – Lacunae: 40650-41060, 44902, 45040, 46460-46790
- Sc-46** Breviarium 14, Alba Iulia, Bibliotheca Batthyáneum, R. II. 46. – Pars aestivalis-autumnalis brevii (incipitur a Nr. 43510). – Lacuna: 45690-45700
- Sc-94** Breviarium 14-15, Alba Iulia, Bibliotheca Batthyáneum, R. III. 94. – Lacunae: 32380-32430, 32540-32550.
- Sc-102** Breviarium 15, Alba Iulia, Bibliotheca Batthyáneum, R. II. 102. – Pars hiemalis-vernalis brevii. Lacunae: 23930-23990, 32170-32250, 3440-34460, 43200-43250. Finitur apud Nr. 43510.
- Sc-125** Diurnale 15/2, Alba Iulia, Bibliotheca Batthyáneum, R. II. 125. – Horae tantum diurnales
- Sc-6374** Breviarium 15, Budapest, MNM (Maďarské národné museum), 63. 74. 1. C. – Lacunae: 10-290, 1950-2050, 13020-13200, 21690-22440, 32200-32250, 40380-40410, 41500-41570, 41890-41910, 42470-42490, 42790-42800, 44500-44902, 45610-45670, 47340.
- Sc-6384** Breviarium 15, Budapest, MNM ((Maďarské národné museum), 63. 84. C. – Lacunae: 2760-3130, 3460-3600, 3670-3810.

Tlače:

- Str-1484** Breviarium Strigoniense. (impressum) Nürnberg 1484. *Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Band V.* Leipzig 1932: Nr. 5469.
- Paul-812a** Breviarium Ordinis Fratrum Heremitarum Sancti Pauli primi heremitae. (impressum) Basel 1475-1491. – Lacunae: 360-750, 41450-41660, 41680-41700, 41870-42030, 42140-42160
- Paul-812a** Breviarium Ordinis Fratrum Heremitarum Sancti Pauli primi heremitae. (impressum) Basel 1486-1491.
- Paul-1540** Breviarium Ordinis Fratrum Heremitarum Sancti Pauli primi heremitae. (impressum) Venetiis 1540.

Corpus Antiphonarium Officii (Cao) konkordancie rukopisov:

- C** Paris Bibliothèque nationale de France lat. 17436 (Compiègne – saec. 9)
- G** Durham Cathedral Library B. III. 11 (Nordfrankreich – saec. 11)
- B** Bamberg Staatsbibliothek lit. 23 (Bamberg – saec. 11/12)
- E** Ivrea Biblioteca Capitolare 106 (Ivrea – saec. 11)
- M** Monza Basilica di S. Giovanni Battista – Biblioteca Capitolare e Tesoro C. 12/75 (Monza – saec. 11)
- V** Verona Biblioteca Capitolare XCVIII (Verona – saec. 11)
- H** St. Gallen Stiftsbibliothek 390-391 (Hartkerantiphonar – okolo 1000)
- R** Zürich Zentralbibliothek Rh 28 (Rheinau – saec. 13)
- D** Paris Bibliothèque nationale de France lat. 17296 (St-Denis – saec. 12)
- F** Paris Bibliothèque nationale de France lat. 12584 (St-Maur-les-Fossés – saec. 12)
- S** London The British Library Add. 30850 (San Domingo de Silos – saec. 11)
- L** Benevento Biblioteca Capitolare V. 21 (San Lupo Benevento – saec. 12)

CANTUS konkordancie rukopisov:

- A-KN 1012** Antiphonarium, Klosterneuburg, Augustiner-Chorherrenstift – Bibliothek, 1012
A-KN 1018 Antiphonarium, Klosterneuburg, Augustiner-Chorherrenstift – Bibliothek, 1018
A-KN 589 Antiphonarium, Klosterneuburg, Augustiner-Chorherrenstift – Bibliothek, 589
A-Lis 290 Compendium – Breviarium, Linz, Oberösterreichische Landesbibliothek, 290 (olim 183; Gamma p.19)
A-SF IX 480 St. Florian, Augustiner-Chorherrenstift – Bibliothek und Musikarchiv, XI 480
D-Aam G20 Aachen (Aix-la-Chapelle), Domarchiv, G 20
F-CA 38 Antiphonarium Cambrai, Bibliothèque municipale, 38 (olim 40)
F-CA Impr.XVIC4 Antiphonarium Cambrai 1508 et 1518, Bibliothèque municipale, Impr. XVI C 4
F-R248 Rouen, Bibliothèque municipale, 248 (olim A. 339)
GB-ObCan.Lit.202 Oxford, Bodleian Library, MS. Canon. liturg. 202
GB-Ob Laud. Misc. 284 Oxford, Bodleian Library, MS. Laud Misc. 284
MA Impr. 1537 Münster Antiphonarium (1537)
NL-Uu406 Utrecht, Bibliotheek der Rijksuniversiteit, 406 (3.J.7)
NL-Zua 6 Zutphen, Gemeentelijk Archief Zutphen (Municipal Archives), 6

Pramenné edície a katalógy:

- AH** *Analecta Hymnica Medii Aevi. V. Historiae Rhythmicae.* Ed. Carl Maria Dreves. Leipzig : O.R. Reissland, 1889.
BA I *Bratislavský antifonár I*, UNESCO – Pamäť sveta, Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta. Red. Dušan Buran - Ľubomír Jankovič - Július Sopko - Eva Veselovská. Martin : Slovenská národná knižnica, 2004.
BA II *Bratislavský antifonár II*, UNESCO – Pamäť sveta, Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta. Red. Dušan Buran - Ľubomír Jankovič - Július Sopko. Martin : Slovenská národná knižnica, 2002.
BA III *Bratislavský antifonár III*, UNESCO – Pamäť sveta, Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta. Red. Dušan Buran - Ľubomír Jankovič - Július Sopko - Eva Veselovská. Martin : Slovenská národná knižnica, 2005.
BA IV *Bratislavský antifonár IV*, UNESCO – Pamäť sveta, Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta. Red. Dušan Buran - Ľubomír Jankovič - Július Sopko - Eva Veselovská. Martin : Slovenská národná knižnica, 2007.
BA V *Bratislavský antifonár V*, UNESCO – Pamäť sveta, Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta. Red. Dušan Buran - Ľubomír Jankovič - Július Sopko - Eva Veselovská. Martin : Slovenská národná knižnica, 2007.
BNS *Breviarium Notatum Strigoniense, saeculi XIII.* Musicalia Danubiana 17. Ed. Janka Szendrei. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1998.
CA *Codex Albensis. Ein Antifonar aus dem 12. Jahrhundert. Facsimile.* Monumenta Hungariae Musica I. Eds. Zoltán Falvy - László Mezey. Budapest : Akadémiai Kiadó; Graz : Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1963.
Cao *Corpus Antiphonalium Officii I-IV.* Ed. Jean René Hesbert. Rome : Herder, 1963-1970.
CAO – ECE *Corpus Antiphonalium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. A Preliminary Report.* Eds. László Dobszay - Gábor Prószéky. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1988.
CAO – ECE I/A Salzburg *Corpus Antiphonalium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. I/A Salzburg (Temporale).* Ed. László Dobszay. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1988.
CAO – ECE II/A Bamberg *Corpus Antiphonalium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. II/A Bamberg (Temporale).* Ed. Zsuzsa Czágány. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1994.
CAO – ECE III/A Praha *Corpus Antiphonalium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. III/A Praha (Temporale).* Ed. Zsuzsa Czágány. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1996.
CAO – ECE III/B Praha *Corpus Antiphonalium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. III/B Praha (Sanctorale, Commune Sanctorum).* Ed. Zsuzsa Czágány. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2002.

- CAO – ECE. IV/A **Aquleia** *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. IV/A Aquleia (Temporale)*. Eds. Gabriela Gilányi - Andrea Kovács. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2003.
- CAO – ECE. V/A **Strigonium** *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/A Strigonium (Temporale)*. Eds. László Dobszay - Andrea Kovács. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2004.
- CAO – ECE. V/B **Strigonium** *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/B Strigonium (Sanctorale)*. Ed. Andrea Kovács. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2006.
- GS *Graduale Strigoniense, saec. XV/XVI*. Musicalia Danubiana 12. Ed. Janka Szendrei. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1993.
- GR *Le graduel romain. Édition critique par les moines de Solesmes, II. Les sources*. Solesmes : Abbaye de Saint-Wandrille, 1957 (*Graduale Triplex*. Solesmes; Paris : Abbaye de Saint-Wandrille, 1979).
- IA *The Istanbul Antiphonal (about 1360)*. Musicalia Danubiana 18. Ed. Janka Szendrei. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2002.
- LOA *Liber Ordinarius Agriensis (1509)*. Musicalia Danubiana Subsidia 1. Ed. László Dobszay. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 2000.
- MHMA I *Melodiarum Hungariae Medii Aevi 1. Hymni et sequentiae*. Ed. Benjamin Rajeczky. Budapest : Editio musicam, 1956.
- MNS *Missale Notatum Strigoniense ante 1341 in Posonio*. Musicalia Danubiana 1. Eds. Janka Szendrei - Richard Rybář. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, 1982.
- MMMA/A *Monumenta Monodica Medii Aevii, Antiphonae. Band V/I – III*. Eds. Benjamin Rajeczky - Janka Szendrei - László Dobszay. Kassel; Basel etc. : Bärenreiter, 1999.
- NK *Nitriansky kódex*. Ed. Július Sopko. Martin : Matica slovenská, 1987.
- Paléographie Musicale *Paléographie musicale. Les principaux manuscrits du chant grégorien, ambrosien, mozarabe, gallican, publiés en fac-similés photographiques par les Bénédictins de Solesmes*, 18. zv. Ed. André Mocquereau. Solesmes etc. 1886-.
- SA ADAMKO, Rastislav - VESELOVSKÁ, Eva - ŠEDIVÝ, Juraj (eds.). *Spišský anti-fonár*. Ružomberok : Katolícka univerzita, 2008.
- SG AKIMJAK, Amantius - ADAMKO, Rastislav - BEDNÁRIKOVÁ, Janka (eds.). *Spišský graduál Juraja z Kežmarku (1425)*. Ružomberok : Katolícka univerzita, 2006.

Linky:

<http://hlub.dyndns.org/projekten/webplek/CANTUS>; <http://musicologia.unipv.it/baroffio>; <http://mwi.unibas.ch/mikrofilmarchiv/musikhandschriften-online>; www.bautz.de; www.cantus-augusta.de; www.ceec.uni-koeln.de; www.cesg.unifr.ch; www.columbia.edu/acis/ets/Graesse; www.gregofacsimil.net; www.heiligenlexikon.de; www.hist-einband.de; www.lib.latrobe.edu.au; www.liturgy.dk; www.manuscripta-mediaevalia.de; www.manuscripta-mediaevalia.de/gaeste/grotefend; www.manuscriptorium.com; www.oaaw.ac.at; www.publish.uwo; www.vl-ghw.uni-muenchen.de; www.uni-Regensburg.de/Fakultaeten/phil_Fak_I/Musikwissenschaft/cantus; www.zti.hu

Skratky (latinsky, slovensky):

A/a (Antiphona/Antiphonae/antifóna); Ab (Benedictus Antiphona); Am (Magnificat Antiphona); AMB (Archív mesta Bratislavy); BMV (Beata Maria Virgo); BU (Budapešť); cao (Corpus Antiphonarium Officii); CAO-ECE (Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae); Com. (Communio/comúnio); Comm. (Commune); Dom. (Dominica); Conf. (Confessor); ex. (exeunte saeculo); f., ff. (folium, folia); Gr. (Graduale/graduale); SNM HM (Slovenské národné múzeum – Hudobné múzeum); Heb. (Hebdomada); Hymn. (Hymnus); i (Prima); iii (Tercia); in. (ineunte saeculo); Intr. (Introitus); Invit. A. (Invitatorium Antiphona); ix (Nona); KE (Košice); KK – SNA (Kapitulska knižnica – Slovenský národný archív); L (Laudes/ranné chvály); M (Matutinum); mr. (martyr/mučeník); med. (medio saeculo); MMB (Múzeum hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy); Mss. (Manuscriptum/rukopis); n. (numerus/číslo); N (Nocturno); Off. (Offertorium/ofertórium); OSZK (Országos Széchenyi Könyvtár Budapest); p. (post); PO (Prešov); PS (Proprium sanctorum); r (recto); R. (Responsorium);

s. (lat.) (sanctus, sanctis/svätý); saec. (saeculum); SAV (Slovenská akadémia vied); Seq. (sekvencia); sign. (signatúra, Signatur); SNA (Slovenský národný archív); TP (Tempore Paschalis); Tr. (Tractus); Trop. (Tropus); UK (Univerzitná knižnica); ÚK SAV (Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied); v (verso); V. (Versus/verš); V (Vesperas/večerné chvály/vešpery); V. All. (Versus Alleluiatici); vi (sexta); W (Vesiculus); * (in rubro/incipit)

Obrazová príloha (obr. 12a-12h):

Bratislavský antifonár IV, ff. 191v-195v

Ordinarius Strigoniensis. Monumenta Ritualia Ecclesiastica I. Ed. Nicolaus Stephanus Földváry. Budapest : Argumentum, 2009, s. 85.

DE SANCTO ADALBERTO TEMPORE PASCHALI in primis vesperis antiphona: O immarcessibilis rosa paradisi. Psalmi: omnia Laudate. Capitulum: Omne gaudium. Responsorium: Exora dilecte. Hymnus: Vita sanctorum. Versiculus: Ora pro nobis alleluia. Antiphona: Magna vox sonora. Magnificat. Oratio sola. Benedicamus Domino Magnæ Deus cum « alleluia ». Item: In completorio, ut supra, in Resurrectione Domini, per totum. In matutino invitorium: Alleluia regem martyrum Dominum. Psalmus: Venite. Antiphona: Tristitia vestra alleluia. Psalmi: Beatus vir, Quare fremuerunt, Domine quid multiplicati. Versiculus: Gloria et honore cum « alleluia ». Item: Homelia: Ego sum vitis vera. Item: Hic, hoc est de præsentī sancto nihil de eius legenda, et nulla debet esse mentio, sed tantum homelia legi. Responsoria: Beatus vir qui metuit, Filiæ Ierusalem et Miles Christi. Te Deum laudamus semper dicitur. Laudes: Sancti tui Domine cum ceteris. Capitulum, ut supra. Hymnus: Tu tuo lætos. Versiculus: Iustus ut palma. Antiphona: Vox lætitiæ. Psalmus: Benedictus. Oratio sola. Benedicamus Domino Magnæ Deus cum « alleluia ». In missa ipsius diei prædicti prius a missante incipitur Vidi aquam. Versiculus: Domine apud te est. Oratio, ut supra, in capitulari. Responsorium in processione: Exora dilecte. Finito responsorio, dicitur a missante versiculus Ora pro nobis beate Adalberte cum « alleluia ». Oratio propria. In redeundo canitur hymnus Vita sanctorum. Finito hymno, in choro a succentore vel ab alio dicitur versiculus In resurrectione tua. Oratio: Spiritum nobis Domine. Sequitur introitus Protexisti me Deus. Kyrie paschale. Oratio sola. Epistola: Omne gaudium. Graduale: Alleluia surrexit pastor bonus. Aliud Alleluia: Præsul Adalberte. Prosa propria: Corona sanctitatis vel Victimæ paschali, si vis, Christus surrexit. Evangelium: Ego sum vitis vera. Credo dicitur, quia in omni festivitate ecclesiæ vel altaris dicitur Credo. Offertorium: Confitemini. Præfatio: Te quidem Domine, ut de Resurrectione. Sanctus sollemne. Communio: Lætabitur iustus cum « alleluia ». In secundis vesperis antiphonæ: Sancti tui Domine cum sequentibus. Psalmi, ut de uno martyre. Capitulum, ut supra. Responsorium: Miles Christi. Hymnus: Vita sanctorum. Versiculus: Gloria et honore cum « alleluia ». Antiphona ad Magnificat: Gloria Christo Domino. Suffragium de dominica, de sancta cruce et de omnibus sanctis.

Nec ecce di es quam fecit do minus ho
 di e do minus af fluc ti onem po puli sui
 respexit i redempci o nem misit ho die mor
 tem quat fem ina intulit se mi na fuga
 uit hodie de us homo factus id qd si ut
 pmanat i qd nō e rat assumpsit ergo ero: di
 num nos te redempci o mis e no te re co la
 mus i exultemus di centes gloria tibi do mīe
Ommatres cibis pparaguit. De. s.
 ro capa m di i glori o se mīe car

192

te ad Alberte qui victori o uimine sanguin
nem tuum effundens martiri laurea co
uari me ru ita nos humiles sollempnita
tis tue fer ta ce lebrantes tuo in
teruentu fons co ci us bonitatis deus sine beati
tudinis sal ciat et te consortes a
via a e via. **P.** Laud: p. s. **A**ro
za dilec te de i ad aller te p no
bis in te ris ut qui sumus p culpis di
ni suppl a o p te iungimur a maris

to e confor
 ac via e v i q. v.
Dissimiles tibi mori bus lauda
 mus te no tibus aquina nos tu is pre
 a bus. ut qui **D**loria pa tri i fi
 li o i Spiritu i cam to. ac
Magna nos laude sono ra te decet ponit
 a quo poli core a gaudet aucta tali compare terra plaudet
 i exultat iugiter tanto presule o sacer ad
 alleluia iugiter nato no ta fusi d e via p magt.

Obr. 26c Bratislavský antifonár IV, fol. 192v

193

Aevia regem martis dominum. **Veni** in
 te adoremus al le lu ia. **Venite** a. **C**risti
 a a uia alleluia. **Venite** a. **Venite** a. **Venite** a.
Beatus vir qui metuit
 dominum. **A**e v ia in mandatis eius cu
 intumescit. **A**e v ia aevia aevia. **V**
Dominus interra erit cunctis
 no rex. **L**e ne dice tur in mandatis.
Illi e iherusalem. **V**e in te et vide
 mari. **Veniam** cora na quia

uit eum dominus in die sollempnitatis et le
 cessit. **N**am et acceperunt in vultu suo
 inuam confortauit seras portarum tuarum bene
 dixit fili israel in te. **I**udie. **I**les
 ceris et glorio et adal
 ber te sanctus si me tuo pi o interuen tu
 culpas nostras ab **I**ue a
Via et ce letis regni te dem
 ualea mus stan dere. **T**uo pi **B** lo
 iniquitatem filio et spiritui tuo sancto. alle. **ad**

194

Benedicti tu domine florebit sicut lilium a e v
ia et sicut odor balsam erunt ante te alleluia.
Enouae. **B**enedicti et iusti in domino gaudente a
e via nos elegit deus in hereditatem sibi alleluia
Enouae. **I**n clamamento clamabunt sancti tu
domine a e via a e v ia a e v ia. Enouae. **añ.**
Spiritus et anime iustorum propitius dicite
deo nostro a e v ia a e v ia. Enouae. **añ.**
In celestibus regis sanctorum habitatio est a e v ia et met
uum requies eorum a e v ia. Enouae. **pmp.**

Obr. 26f Bratislavský antifonár IV, fol. 194r

letne in tabernaculis iustorum a e via a e via
 a e v i a ^{Dephnd. in} ^{tenano. in} ^{is ad dnm. in} ^{crediat. in} ^{us stus ur. in} ^{a. s. t. a. n. d. in} **Q**uanti mar
 tir ad al ber tus ann sub tri ump ho
 pac si o mis e mi si ter qui in tum
 mor um aila qui be e me uinc tus
 so luta sunt i ma nus ex pan diem mo
 dum cu as a e via
 a e v. v. i a **M**or tem au te
 quam si erat amplex us cadens in terra
 et ma **D**o na pa tri i a li o

a. *ant.* a. r. ho. v. Glori
 cum de
 iua lco
 rump. **O** lo
 ri a cristo do mi no qui bnaum ad albernum e
 pistopum sue passionis testem se ait de cuius meri
 tis i miraculis benedictus dominus a e v i a. *p. aj.*
P ar vobis ego sum a e v i a nolite time *ant.*
 re. *glor.* **A** doctha xpi sancte ge *glo.*
 a e v i a. *p. laud. p. ant.* **O** n fugur re vobis tunc fa *Geor.*
 mulis vo tis *De s.*
 omnibz tua iunamina implozantibz alleluia
in f. huius ur v. potius
in v. gla r homo. mira
ta. p. huius ur
ta. v. ante a. tristi
 p magnifi. to. alla. *legemur* *Seq.* **C** risti aucteta
 alleluia convertetur in gaudium a e v i a de
 go sum vitis vera z vos palmites qui manet in me

Obr. 26h Bratislavský antifonár IV, fol. 195r